

**Ο
Κ
Ι
Α
Ν
Ε
Μ
Α
Τ
Α**

Εκτός από την μοναξιά υπάρχει και ο ιμπεριαλισμός

για στήλη του Σάββα Μενούκου

Η πρώτη εικόνα της επίθεσης ενάντια στις ΗΠΑ στις 11/9 ήρθε από τις φωνές του γιου μου που μουρμουρούσε ότι δεν έδειχνε κάποιο «Μίκυ Μάους» στην τηλεόραση... Η αρχική εικόνα μου προκάλεσε ένα μάλλον σαρκαστικό σχόλιο: «Κοίτα να δεις που η πραγματικότητα ξεπέρασε το Χολλυγουντ». Μετά όταν άκουσα ότι δούλευαν 50,000 άτομα στους 2 πύργους ενοιωσα μια θλίψη. Αλλα η φαντασία μου επέμενε να μου

παίζει παράξενα παιχνίδια. Η πρώτη εικόνα τραγωδίας δεν ήταν κάποιο ξανθο αμερικανικο μορφο, αλλά το παιδι από την Παλαιστίνη που πέθανε τον περασμένο φθινόπωρο αγκαλιασμένο με τον πατέρα του. Υστερα τις επόμενες ώρες δεν μπορούσα να νοιώσω μέσα μου ένα έντονο αίσθημα. Η επαναλαμβανόμενη εικόνα της κατάρρευσης των πύργων εξακολουθούσε να μου θυμίζει Χολλυγουντ, το αίσθημα της ανθρώπινης

τραγωδίας με έπαιρνε συνεχώς στην Παλαιστίνη και στο Ιράκ, ενώ η εικόνα μιας βομβαρδισμένης πόλης έφερνε μπροστά μου εικόνες από το Βελιγράδι. Όταν το πραι πήγα στην δουλειά τα πράγματα όχι μόνο δεν άλλαξαν αλλά ενισχύθηκαν. Υπήρχε μια εκπληκτικά ομοιόμορφη άποψη: είναι κρίμα αλλά... Η όπως το έθεσε μια ηλικιωμένη καθαρίστρια «εν κρίμα τα πλάσματα, αλλά εν χάκκιν τους». Το μέγεθος της πλειοψηφίας που ένοιωθε αυτήν την αποστασιοποίηση από την αμερικανική τραγωδία με εξέπληξε... Και από ότι μπόρεσα να καταλάβω αυτό ήταν και το αίσθημα της πλανητικής πλειοψηφίας παρά την επίσημη θέση (και την δουλοπρέπεια των Χάσιγκων) των κυβερνήσεων και των ΜΜΕ.

Όταν εκφραστικό του πόσο μακριά από την παγκόσμια κοινή γνώμη έχουν φτάσει οι αμερικανοί.. Ενοιωσα να διχαζομαι.. Εζησα στην Αμερική και ξέρω ότι υπάρχει και μια άλλη Αμερική, διαφορετική από την εικόνα του Ράμπο ή του άτσαλου καου που που αυξανόμενα μοιάζει με ένα ηθοποιό σε λάθος

14

έργο και λάθος ρόλο...Και τότε στα 20 μου, η ριζοσπαστικοποίηση μου είχε ήχους και εικόνες αμερικανικές...Από την μουσική του Jim Morrison στον ακτιβισμό του Abbie Hoffman...Τότε που γράφαμε στους τοίχους «Εκτός από τον ιμπεριαλισμό, υπάρχει και η μοναξιά»..

Εμένα με απασχολούσε και ένα ηθικό πρόβλημα...Αν έχουμε φτάσει πραγματικά σε ένα τέτοιο σημείο αποστασιοποίησης από τον ανθρώπινο πόνο, από αυτές τις χιλιάδες πτώματα, τότε η ανθρώπινη ζωή άρχισε να χάνει πάλι την σημασία της...Και τα πτώματα δεν είναι μόνο αυτά που βρίσκονται κάτω από τα ερείπια. Είναι και εκείνα που θα θαφτούν κάτω από ερείπια (στο Αφγανιστάν η αλλού) για να ικανοποιηθεί εκείνο το μέρος της κατευθυνόμενης αμερικανικής κοινής γνώμης το οποίο ζητά εκδίκηση- θάνατο, αίμα για να ξεπλύνει το αίμα... Και αυτή η σφαγή της αντεκδίκησης συζητείται δημόσια... Είναι και αυτό μια από τις αισχροτήτες αυτής της θλιβερής εποχής... Δεν ανήκω σε αυτούς που πιστεύουν σε αυτές τις ανοησίες ότι το παρελθόν ήταν καλύτερο... Οχι... Αλλά σίγουρα η έννοια της ανθρώπινης ζωής άρχισε να αποκτά κάποιο νόημα στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα, μετά τον β' παγκόσμιο πόλεμο...Ακόμα και το κράτος του Ισραήλ, που βάλθηκε φαίνεται εργολαβικά να μας κάνει να ξεχάσουμε τη μοναδικότητα του ναζιστικού φαινομένου αναπαράγοντας το, εξαργυρώνει την ανοχή και τις ένοχες της Δύσης για το ολοκαύτωμα 5 εκατομμυρίων εβραίων στο β' παγκοσμιο... Εκείνοι οι θάνατοι είχαν κάποιο νόημα... Σαν ανθρωπότητα θέλαμε να τους αποφύγουμε στο μέλλον... Και όταν επανεμφανίστηκε η τρομοκρατία σαν πολιτική τακτική στον δυτικό κόσμο την δεκαετία του 70, υπήρχε μια έντονη συζήτηση για το ζήτημα της βίας απέναντι σε αντικείμενα και ανθρώπους. Ακόμα και η τρομοκρατία/βία των καταπιεσμένων τότε ήταν διστακτική μπροστά στον μαζικό φόνο. Οι αεροπειρατείες γίνονταν για να κερδίσουν κάτι οι αεροπειρατές να απελευθερώσουν κάποιους συντρόφους ας πούμε...η έστω να κάνουν κάποια δήλωση. Και αντίστροφα: Παρά το ότι πέθαιναν αμερικανοί στο Βιετνάμ, εντούτοις η αμερικανική κοινή γνώμη είχε τις αρχές να θεωρήσει απαράδεκτη την εν ψυχρώ εκτέλεση ενός αντάρτη με δεμένα χέρια.

Ενώ σήμερα... Ας υποθέσουμε ότι είναι επίθεση και όχι κάποια εσωτερική συνομοσία -και δεν καταλαβαίνω γιατί πρέπει να απορρίψω τελείως αυτήν την εκδοχή όταν στην περίπτωση της

Ρωσίας η εκδοχή να είχαν βάλει οι μυστικές υπηρεσίες τις βόμβες στην Μόσχα ήταν δεδομένη. Ας πούμε ότι η επίθεση λοιπόν από τα έξω... Νομίζω ότι το βασικότερο είναι η θεαματικότητα του φαινομένου. Όταν άρχισε η παρακμή της αμερικανικής ηγεμονίας την δεκαετία του 70, οι αμερικανικές ελίτ προσπάθησαν να αντιδράσουν με μια θεαματική αντεπίθεση. Ιδιαίτερα αυτήν την δεκαετία από τον πόλεμο στον Κόλπο μέχρι τον βομβαρδισμό της Γιουγκοσλαβίας, οι ΗΠΑ έκαναν μια επίδειξη στρατιωτικής δύναμης η οποία έσβησε, ως ένα σημείο, τις εικόνες της ντροπής : την εικόνα της εκκένωσης της αμερικανικής πρεσβείας στην Σαϊγκόν και της αμερικανικής πρεσβείας στην Τεχεράνη. Η πραγματική καινοτομία αυτής της επίθεσης ήταν ακριβώς ότι απαντούσε στις δυτικές/αμερικανικές επιθέσεις της προηγούμενης δεκαετίας με τους ίδιους όρους: κτυπούσε στην ίδια την Αμερική με ένα θεαματικό τρόπο ακριβώς για τηλεοπτική κάλυψη: : "CNN live". Νομίζω ότι η αδυναμία μου να νοιώσω την ίδια οργή που νοιώθω κάθε νύχτα διαβάζοντας για τους νεκρούς Παλαιστίνιους ή για τις στατιστικές που ανακοινώνει κάθε λίγο κάποια οργάνωση για τους πεινασμένους του πλανήτη ή για τους νεκρούς από το εμπόργκο στο Ιράκ, έχει να κάνει με την συμβιωτική αλληλεπίδραση που έχει η πολιτική του αμερικανικού κράτους με την επίθεση είναι αυτό που στην κωδική γλώσσα της CIA ονομάζεται "Blowback". Η έκφραση αναφέρεται σε εκείνες τις επιχειρήσεις οι οποίες μετά την επιτυχία τους έχουν αρνητικές συνέπειες επιστρέφουν σαν ερινύες, σαν «παράπλευρες ζημιές» στον κατασκευαστή τους. Και υπάρχουν πολλά blowbacks τα οποία μπορεί να επιστρέφουν εδώ... Σήμερα είμαστε αιχμάλωτοι της κοινωνίας του θεάματος... Οι άνθρωποι είναι αριθμοί, στατιστικές στην οικονομία, σωροί πτωμάτων σε ένα πόλεμο που έχει ξεκινήσει από καιρό, δυστυχώς...

Αυτό το καλοκαίρι από την εξαγορά του Μιλόσεβιτς, στην έκρηξη του κινήματος για μια άλλη καθημερινότητα στην Γένοβα και τώρα στις επιθέσεις στην Αμερική, είναι σαφές ότι μπαίνουμε στην εποχή της παγκόσμιας πολιτικής... Νοιώθω μια μελαγχολική νοσταλγία για την Αμερική που αγάπησα. Βρήκα στο internet ένα σχόλιο του Chomsky...Ο πιο γνωστός αμερικανός διανοούμενος είναι λογοκρινόμενος από τα μεγάλα ΜΜΕ της χώρας του.

Και νοιώθω ότι αν έγραφα το graffiti σήμερα μάλλον θα ήταν ανάποδα

Αναζητώντας την Άλλη Ανατολή

Θ
Κ
Ι
Α
Ν
Ε
Μ
Α
Τ
Α

«Ήταν πολύ δύσκολο να καταλάβουμε αυτή την περιοχή, είπε ένας διοικητής [των ισλαμιστών], οι khalqis [η πολιτοφυλακή της τάσης «Μάζες» της αφγανικής αριστεράς] πολέμησαν σκληρά, σχεδόν μέχρι τον τελευταίο άντρα.»

New York Times, 28/2/1989.

Ανταπόκριση για την πολιορκία της Jalalabad από τους ισλαμιστές

μια στήλη του Σάββα Μενούκου

A

υτή η αντιπαράθεση που ξεκίνησε με τις επιθέσεις της 11/9 ξανάνοιξε και διευρύνει ένα χάσμα μέσα μου. Ένα χάσμα ανάμεσα στην λογική και το συναίσθημα. Τις πρώτες

προσπάθειες να γράψω αυτό το σημείωμα τις καθοδηγούσε η λογική υπήρχε μια απροθυμία να γράψω για αυτό το θέμα νοιώθοντας ότι παγιδευόμουν σε ένα θέαμα, μια αντιπαράθεση που κατασκευάζαν άλλοι. Και όταν άρχισαν οι βομβαρδισμοί του Αφγανισταν και άρχισα να γράφω σαν μια μορφή διαμαρτυρίας, η λογική μου με έπαιρνε σε αναλύσεις για τις δυναμικές που διαμορφώνονταν στο παγκόσμιο σύστημα, για την αυξανόμενη αποσύνθεση της αμερικανικής ηγεμονίας, για την άνοδο των διαφόρων γεωπολιτικών συμμαχιών, για τις μεταμορφώσεις των ισορροπιών στο εσωτερικό των μουσουλμανικών κοινωνιών...

Κάτω από την επιφάνεια των αναλύσεων όμως υπήρχε θυμός. Ξόδεψα σελίδες βγάζοντας τα απωθημένα μου με τον Μπλερ- με το θράσος αυτής της νεοαποικιακής πόζας και φρασεολογίας. Προσπάθησα να καταλάβω τον θυμό μου... Και τις παράξενες στροφές των αναζητήσεων μου.. Αρχισα να ξαναδιαβάζω στην «Σαμαρκάνδη» του Αμίν Μααλούφ, «την ιστορία των 3 φίλων», του Ομάρ Καγιάμ του ποιητή, του Νιζαμ-αλ-Μουλκ που έγραψε το μουσουλμανικό αντίστοιχο του «Ηγεμόνα» του

14

Μακιαβέλι, και του Χασάν Σεμπαχ, του ιδρυτή του «τάγματος των δολοφόνων» του ιστορικού προγονού της ισλαμικής αυτοθυσίας και, ίσως, του Οσάμα Μπιν Λάντεν.

Αν μου έλεγε κάποιος πριν 2 μήνες ότι θα ανατραπούν οι Ταλεμπάν θα το θεωρούσα λόγο για να νοιώθω ιδιαίτερα καλά για το επόμενο εικοσιτετράωρο. Είμαι άθεος και με τους ισλαμιστές έχω απωθημένα. Θυμάμαι ότι στην ιρανική επανάσταση του 79 υπήρχε μια ριζοσπαστική αριστερά η οποία καταλιέστηκε από τους Χομεϊνικούς. Και παρά τον σκεπτικισμό μου (για να το πούμε ήπια) για την μακαρίτισσα την ΕΣΣΔ, στην περίπτωση του Αφγανισταν υποστήριζα σαφώς την αφγανική αριστερά στον αγώνα της ενάντια στους μουλάδες, τους γαιοκτήμονες και την πατριαρχία. Και νά'μαι τώρα, να νοιώθω μια αηδία για τους αμερικανικούς βομβαρδισμούς. Η λογική μου λέει ότι είναι ένας εσωτερικός πόλεμος της παγκόσμιας δεξιάς από τη μια ο Μπους που στηρίχτηκε στους χριστιανούς φανταμενταλιστές και από την άλλη ο Μπιν Λάντεν που στηρίζεται στους ισλαμιστές. Και όμως νοιώθω το ρήγμα να διευρυνεται..Ο Μπιν Λάντεν έχει κερδίσει ξεκάθαρα την σημειολογική μάχη με τον Μπους στο υποσυνείδητο μου. Ίσως να είναι τα αντιδυτικά μου απωθημένα από τον βομβαρδισμό της Γιουγκοσλαβίας το 99. Από την

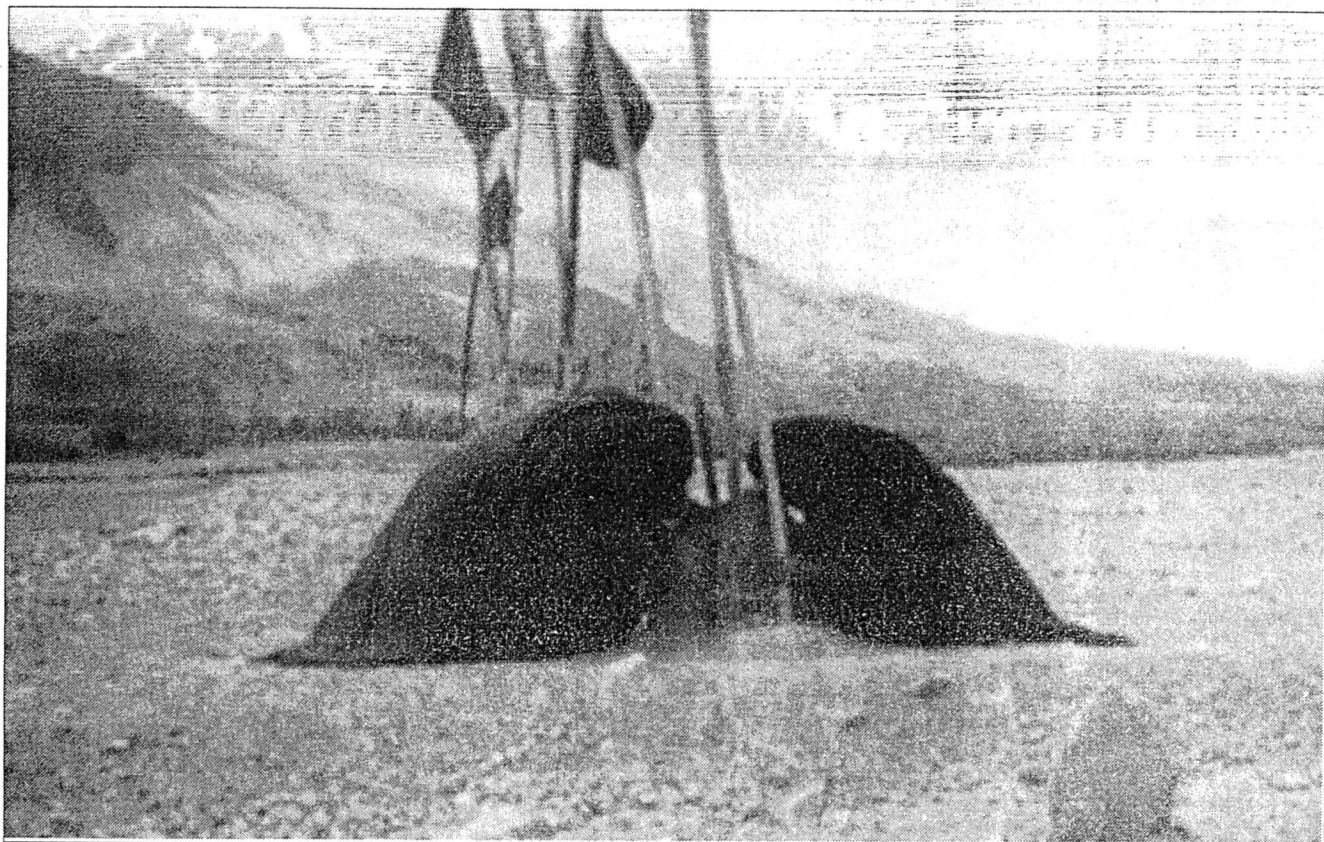
άλλη, αν και άθεος, καταλαβαίνω την κρυφή γοητεία του Μπιν Λάντεν στην ανατολή η μορφή του έχει κάτι από την μεσανατολίτικη παράδοση των ασκητών και μυστών...Μου θυμίζει αγιογραφία...Αγιος με καλασνίκωφ, ένας Σούφι πολεμιστής...

Η λογική με πιέζει να βγω από αυτές τις συναισθηματικές μαλακίες και να δω την εικόνα ορθολογικά. Μα αντέχει η δυτική αντίδραση στο κριτικό πνεύμα του ορθολογισμού που γέννησε η ίδια η Δύση;

Όσο περνούν οι μέρες έχω αυτό το έντονο αίσθημα ότι η μονοπώληση της διεθνούς επικαιρότητας από τα συνεπαγόμενα της 11/9 κουβαλά μέσα της ένα ανομολόγητο ρατσισμό: γιατί αυτές οι 6000 νεκροί να αξίζουν τόση δημοσιότητα, τόση κινητοποίηση; Διάβασα ότι αποφασίστηκε να δώσουν συμβολικά ονόματα σε μερικούς αστεροειδείς στην μνήμη τους! Την ίδια περίοδο οι Παλαιστίνιοι συνέχισαν να δολοφονούνται από το Ισραήλ, τα παιδιά του Ιράκ να πεθαίνουν από το εμπόργκο, οι συνδικαλιστές να δολοφονούνται στην Κολομβία από τις ακροδεξιές συμμορίες. Και δεν έχει ανακοινωθεί κανένα στοιχείο που να δείχνει ότι οι νεκροί από την πείνα στην Αφρική, την Ασία και την Λατινική Αμερική έχουν μειωθεί. Αυτοί είναι οι αναμενόμενοι νεκροί προφανώς όπως και οι άμαχοι νεκροί από τους βομβαρδισμούς...Καμιά δημοσιότητα, κανένας ένοχος, καμιά εκδίκηση... Ενώ οι άλλοι ήταν οι προνομιούχοι...

Από τις ΗΠΑ μέχρι τη Γερμανία, δάσκαλοι και δημοσιογράφοι βρέθηκαν είτε υπό απειλή, είτε απολύθηκαν γιατί αμφισβήτησαν τη «μια και μοναδική αλήθεια» ότι τα 6000 πτώματα της Νέας Υόρκης ήταν μοναδικά. Μερικά από τα αστέρια της κατεστημένης δημοσιογραφίας αναγκάστηκαν να εκλιπαρήσουν συγγνώμη για κάποιες απρεπείς σκέψεις: Στις ΗΠΑ ο Bill Maher, παρουσιαστής της εκπομπής «Politically Incorrect», ειπε ότι δεν μπορούσες να ονομάσεις τους αεροπειρατές δειλούς αφού θυσιάστηκαν και οι ίδιοι, ενώ υπήρχε δειλία σε ένα βομβαρδισμό που γινόταν από ύψος 5000 ποδιών. Απολογήθηκε αφού τον απείλησαν οι διαφημιστές. Στην Γερμανία ο τηλεπαρουσιαστής U. Wicker «εκλιπαρούσε συγχώρεση», σύμφωνα με την International Herald Tribune, για ένα σχόλιο στο οποίο έγραψε ότι ο Μπους και ο Μπιν Λάντεν έχουν τις ίδιες δομές σκέψης.

Θα μπορούσε βέβαια να πει κάποιος ότι τα πιο πάνω είναι αποτελέσματα της κρίσης. Μα αν η Δύση μπορεί να απαλλάσσεται από τις ευθύνες του ολοκληρωτισμού και του ρατσισμού της με την δικαιολογία της κρίσης, τι θα μπορούσε να

πει ο μουσουλμανικός κόσμος;
Όταν ο Μπους λ.χ. κήρυξε
«σταυροφορία», στα αυτιά των
μουσουλμάνων έρχονταν εικόνες
όπως αυτές:

«Μπορούσες να δεις στοίβες από
κεφάλια, χέρια, πόδια στους
δρόμους της πόλης... Ήταν μια
υπέροχη πράξη θείκης δικαιοσύνης
ότι αυτό το μέρος γέμισε από το
αίμα των άπιστων, αφού είχε
υποφέρει για τόσο από τις
βλασφημίες τους.»

Έτσι περιέγραψε ένας
σταυροφόρος την κατόληση της
Ιερουσαλήμ. Πέρασαν βέβαια
αιώνες από τότε.. Και ενώ η Δύση
ανέπτυξε όντως το κριτικό πνεύμα
στο εσωτερικό της, στο εξωτερικό
εξακολουθούσε να σφάζει τους
«άπιστους» στο όνομα της
μοναδικότητας της... Με
διαφορετικές βέβαια δικαιολογίες
... Το 1882 μετά από ταραχές στην
Αλεξάνδρεια κατά τις οποίες
σκοτώθηκαν (σύμφωνα με την
βρετανική εκδοχή) 50 Ευρωπαίοι,
βομβαρδίστηκε η πόλη και

καταλήφθηκε ολόκληρη η
Αίγυπτος... Τόσο άξιζαν οι 50
ευρωπαϊκές ζωές.. Και το 1991, στον
πόλεμο του Κόλπου, σκοτώθηκαν γύρω
στις 200,000 ιρακινοί ... Πάνω σε αυτά τα
πτώματα έκτιζε η Δύση την υπεροψία της
μοναδικότητας της... Το μίσος που έχει
ανοίξει πια «την πόρτα του
φρενοκομείου» είναι η επιστροφή της
ιστορίας.. Ο Μπιν Λάντεν
μεταμορφώθηκε σε αντιαμερικανό
παρακολουθώντας την σφαγή στο Ιράκ...
Είμαι πνευματικό παιδί των υποσχέσεων
της δυτικής κουλτούρας. Αλλά μου είναι
αδύνατο να αρνηθώ την ανατολή μέσα
μου. Την οργή για το άδικο, το δέος
μπροστά στην αυτοθυσία. Νοιώθω όμως
να ανήκω σε μια άλλη, αόρατη για την
ώρα, ιστορική γραμμή - μια άλλη
ανατολή και μια άλλη νεωτερικότητα,
που ξεκινούν από τον Ομάρ Καγιάμ και
καταλήγουν στους «Σατανικούς
Στίχους» του Salman Rushdie με τον
σαρκασμό για τη «μοναδική αλήθεια»
του «ενός και μοναδικού θεού». Και αν
ήταν να είμαι με κάποιους θα ήμουν με
τους υπερασπιστές της Jalalabad το 1989.

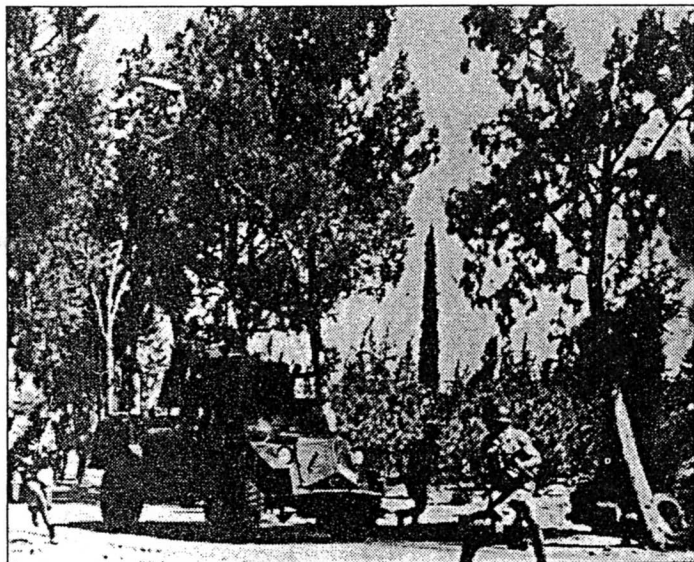
U

Περί μνήμης και αξιοπρέπειας: «Όχι και πάλιν όχι...»

Του Σάββα Μενόικου

Υποθέτω ότι τώρα που οι αμερικανοί, με την ανοχή των υπόλοιπων πολιτισμένων, έχουν σκοτώσει αρκετούς άμαχους για να ισοφαρίσουν τους δικούς τους, και έχουν αντιστρέψει, για μια ακόμα φορά, τις ισορροπίες στον Αφγανικό εμφύλιο ώστε να έχει και η Δύση τη θεαματική της στιγμή, μπορούμε να γυρίσουμε στα δικά μας... Το τι διαμορφώνεται πίσω από τη σκόνη των θεαμάτων της 11/9 και των βομβαρδισμών θα είναι πιο καθαρό αργότερα – τώρα, έτσι και αλλιώς, μιλά η προπαγάνδα... Το να μιλήσουμε για την Κύπρο σημαίνει βέβαια και μια αργοπορημένη εισαγωγή στη στήλη... Αλλά η Κύπρος εν τζαι μια καλή παραβολή για το τι συμβαίνει στο παγκόσμιο αφού είμαστε ένας συνοριακός χώρος γύρω τζαι μέσα στον οποίο συγκρούονται πολιτισμοί και πολιτικές... Αυτόν το μήνα λ.χ. δεν σταμάτησε να με εκπλήσσει το θράσος των δυτικών: Αφού παρέμβηκαν στον εμφύλιο πόλεμο του Αφγανιστάν το 1979-1992 υποστηρίζοντας αυτούς που δολοφονούσαν τους δάσκαλους που μάθαιναν γράμματα στις γυναίκες, έρχονται σήμερα να βομβαρδίσουν τα ερείπια που άφησε η προηγούμενη γενοκτονία που χρηματοδότησαν, με σύνθημα τώρα την απελευθέρωση των γυναικών από το «μεσαιωνικό φανατισμό»... Ναι, βέβαια, να απελευθερωθούν οι γυναίκες, να ακούει ο κόσμος μεταγλωττισμένα κομμουνιστικά τραγούδια, αλλά θα ξεχάσουμε ποιος ξεκίνησε αυτήν την τραγωδία;

Θυμήθηκα την επίσκεψη του Γιώργου Παπανδρέου πριν τις 11/9 και την κουβέντα που είχα τότε με ένα φίλο... Επισκέφθηκα το φίλο μου την επόμενη της συνέντευξης του Έλληνα ΥΠΕΞ στην τηλεόραση. Ο φίλος μου ήταν ενθουσιασμένος με την εμφάνιση του και τη θέση του υπέρ της επανπροσέγγισης... Ήταν «σαφής, σίγουρος, πειστικός»... Εγώ δεν είχα δει την συνέντευξη... Σε κάποια φάση του ζάππινγκ είδα το μάλλον συμπαθητικό προσωπάκι του Γιώργου Παπανδρέου να λέει κάτι ενώνοντας τα χέρια... Συνέχισα το ζάππινγκ...

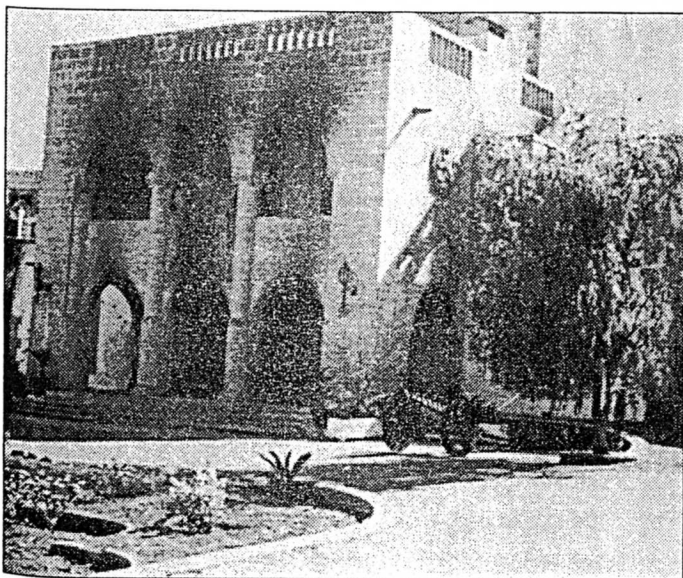
«Νομίζεις ότι μπορούμε να συγχωρήσουμε... μετά από μια τέτοια πολιτική;» με ρώτησε ο φίλος μου.

«Εμείς» στον κώδικα μας με τον φίλο μου σημαίνει μια αδιάλλακτη κυπροκεντρική θέση. Καθώς μιλούσε ο φίλος μου εγώ έβλεπα μπροστά μου ένα τεράστιο άδειο χωράφι που ήταν η πράσινη γραμμή. Ήταν ήσυχο απόγευμα και ένοιωθα γενικά καλά. Το πρωί καθώς έμπαينا στη Λευκωσία δεν είδα την ελληνική σημαία στο νέο ΓΣΠ και ένοιωθα πιο άνετα. Γενικά η Λευκωσία μου φαίνεται σαν μια συνολικά κατεχόμενη πόλη και την αποφεύγω. Εκτός του ότι είναι περικυκλωμένη από στρατόπεδα και όταν μπαίνεις έχεις την αίσθηση ότι περνάς υπό επιτήρηση, η ίδια η σημειολογία της εισόδου είναι εκφραστική της διπλής κατοχής. Μόλις πλησιάσεις τη Λευκωσία από το νότο βλέπεις πρώτα την τεράστια ελληνική σημαία έξω από το ΓΣΠ και μετά, άμα μπεις λίγο στη Λευκωσία, βλέπεις απέναντι τη σημαία του κράτους του Ντενκτάς... Λες και ο Ιούλης του 74 εξακολουθεί να κυβερνά σε αυτήν τη θλιβερή πόλη... Τέλος πάντων εκείνο το πρωί κάποιος θεόσταλτος δεν έβαλε τη σημαία του ελληνικού κράτους οπότε είχα καλή διαθεση... Και σίγουρα το ότι ο Παπανδρέου θα έκανε το πρωί το Λάζαρο Μαύρο να φκάλει σπυρκά ήταν ιδιαίτερα ευχάριστο... Αλλά καθώς με ρωτούσε ο φίλος μου αν μπορούσα να συγχωρήσω το ελληνικό κράτος ένοιωθα να πλανιέται μέσα μου ο τίτλος του άρθρου του Κατσαμπά για τη Χούντα τον Απρίλη του 67: «όχι και πάλιν όχι».

Δε συνέχισα τη συζήτηση. Είπα μόνο ότι όσοι είχαμε ζήσει τον Ιούλη του 74 – ιδιαίτερα όσοι είχαμε περάσει τότε από τη «γενιά της αντίστασης» σε μια ευρύτερη αμφισβήτηση, δε μπορούσαμε να ξεχάσουμε. Και δεν εννοώ αυτό το καρακίς που κατόντησε να είναι το κυπριακό με τους φτηνούς συναισθηματισμούς για το πριν-το-74 παρελθόν, με τις θλιβερές μορφές των κυριών στο οδόφραγμα που δεν αντιλαμβάνονται ότι τις έχουν

μετατρέψει σε έκθεμα για άντληση πολιτικής υπεραξίας, ή ακόμα χειρότερα με τις κραυγές και τις υστερίες των απ' εδώ ελληνοόπληκτων ομοϊδεατών του Ντενκτάς εναντίον της ομοσπονδίας... Όχι. Η ουσία του 74 είναι ότι ήταν μια «ιστορική στιγμή» που αιχμαλώτισε την κοινωνική ανάπτυξη... Το νιώσαμε ήδη τότε όταν ο απόηχος του Μάη του 68 και της Αυτονομίας του 77 μας εμφανίστηκε σαν την «ανεράδα» σε μια κοινωνία που προσπαθούσε τότε να ξαναρχίσει, ξαναφτιάχνοντας τον εαυτό της υπό πολιορκία... Είναι αυτή η αιχμαλωσία του ιστορικού χρόνου που μας έχει υποχρεώσει να ζούμε σήμερα σε μια κοινωνία της οποίας η κοινωνική-υλική πραγματικότητα βρίσκεται στην ηλεκτρονική εποχή ενώ ο δημόσιος λόγος της αναμασά εθνικιστικές ανοησίες κληρονομημένες από τον 19ο αιώνα και αναπαράγει μια εξευτελιστική δουλοπρέπεια απέναντι στο κράτος των Αθηνών και τα σύμβολα του...

Ο Γιωργάκης, και το νέο Πασόκ, δεν είναι υπεράνω όλων αυτών. Ο διπλός τους ρόλος στη Γιουγκοσλαβική κρίση και στην ανατροπή του Μιλόσεβιτς, δεν είναι ακριβώς εκέγγυα για να βασιστεί κανείς πάνω στην ελικρίνεια των λόγων των εκσυγχρονιστών. Πολύ συχνά παραδίνονται στους δυτικούς εκβιασμούς και μετά αυτοδικαιολογούνται με βάση την «αναγκαιότητα των στιγμών»... Αλλά αν η Γιουγκοσλαβία φαίνεται τώρα μακριά, οι κυπριακές εκλογές του 98 και τα αποτελέσματα τους εξακολουθούν να εμφανίζονται κάθε νύχτα στις ειδήσεις – σαν υπενθύμιση ότι σπαταλούμε ακόμα 5 χρόνια. Να ξεχάσουμε το «ευχαριστώ για όλα Άκη» του συμπαθητικού γεροντάκου μας; Να πιστέψουμε δηλαδή ότι ο Τσοχατζόπουλος έκανε πολιτική μόνος του; Ήταν μια παρέμβαση στην Κύπρο αυτό που έγινε στις εκλογές του 98 και το Πασόκ (νέο η παλιό) απέδειξε τα τελευταία 20 χρόνια ότι δεν είναι θέμα προσώπων η σχέση

Αθηνών-Λευκωσίας. Είναι θέμα εξουσίας. Και είναι ένα πράγμα οι συμμάχες και άλλο η ανόητη πίστη ότι υπάρχουν καλές και κακές εξουσίες. Ο Παπανδρέου είναι ένας συμπαθητικός κύριος και αυτή τη στιγμή ένας εν δυνάμει σύμμαχος. Αλλά η στράτευση των επαναπροσεγγιστών από την ελληνική πρεσβεία δεν θα αλλάξει την ουσία της σχέσης εξάρτησης - της εξουσίας και της δουλοπρέπειας που παράγει.

Υπάρχουν 2 μορφές της κυπριακής συνείδησης. Η μια εκφράζεται από την προσπάθεια να φραχτεί ένα ανεξάρτητο κράτος, μια επανενωμένη κοινωνία και είναι ουσιαστικά μια διεκδίκηση «δικαιώματος επιβίωσης». Η άλλη μορφή δεν έχει το άγχος της επιβίωσης – έχει το πάθος της αξιοπρέπειας. Είναι μια βαθύτερη γραμμή που αρνείται να υποταχτεί, που αντλεί την έμπνευση και τη μνήμη της από τα αποσπάσματα, από τη «μαγκιά των περιθωριακών»... Είναι γέννημα ενός κενού: αυτού του παράξενου συνοριακού χώρου «ανάμεσα στην ανατολή και τη δύση» όπου η εξουσία επιβάλλεται με το να μετατρέπει τους κατοίκους σε απόγονους εποίκων – 3000 ή 500 χρόνων... Αξιοπρέπεια εδώ πέρα, λοιπόν, σημαίνει το πείσμα στη μνήμη του ιθαγενή – αλλά ενός κοσμοπολίτη ιθαγενή αφού την εμπειρία του την καθορίζει το σύνορο και όχι μια βαθύτερη ουσία.

Είναι αυτό το συνοριακό κενό που θέλει να εκφράσει αυτή η στήλη-την προσπάθεια να έρθουν σε διάλογο τα αντίθετα για τη δημιουργία νέων νοημάτων, νέων παθών... Αυτή η μορφή της κυπριακής συνείδησης ζει γιατί υπάρχει (και όσο θα υπάρχει) στο υποσυνείδητο μας ένα μικρό γαλακτικό χωριό που θυμάται και αντιστέκεται στο ρωμαϊκό εκπολιτισμό. ■

Οι "Ιππότες του Προφήτη" και τα λευκά κελιά

Του Σάββα Μενοίκου

Αφού τα ΜΜΕ λένε ότι οι αμερικανοί νίκησαν τους λύμπουρους στο Αφγανιστάν και ενώ δεν ξέρουμε ακόμα πως το παίζει αυτός ο μεταμοντέρνος άγιος, ο Οσάμα Μπιν Λαντεν, και οι υπόλοιποι «ιππότες του Προφήτη», ας παρακολουθήσουμε την εποχή της νίκης της Δύσης μέσα από τη βίαση του δυτικού ορθολογικού πολιτισμού – τα μαθηματικά

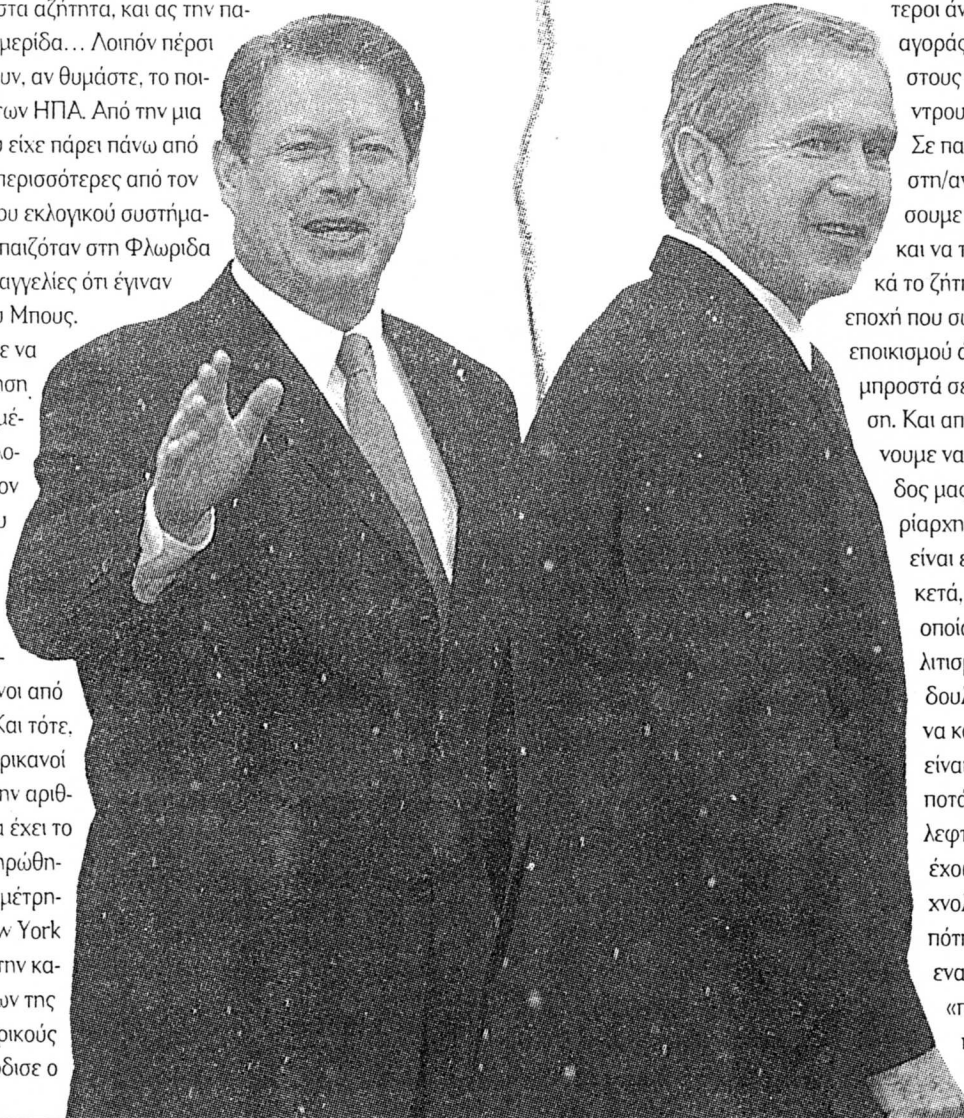
Ας μιλήσουμε για αριθμούς λοιπόν. Οι νεκροί από την επίθεση στη Νέα Υόρκη έχουν πέσει στο μισό. Αν θυμάστε είχαμε ξεκινήσει με 40.000, πήγαμε στις 20.000 και μετά από το πρώτο σοκ κατασταλάξαμε κάπως στις 6000. Λοιπόν, τελικά, οι νεκροί είναι γύρω στις 3000. Παράξενο δεν είναι σε μια υπερανπτυγμένη χώρα να μην μπορούν να μετρήσουν τους ανθρώπους που λείπουν σε λίγες μέρες και 3 μήνες μετά να είναι υπό συζήτηση το θέμα; Βέβαια το ότι πήρε 3 μήνες να φτάσουμε στον ακριβή αριθμό των νεκρών δεν είναι και το πιο εντυπωσιακό αν αναλογιστεί κανείς την άλλη

είδηση που πέρασε στα αζήτητα, και ας την παρήγγειλε μια εφημερίδα... Λοιπόν πέρσι έτσι τζαιρό επαίζετον, αν θυμάστε, το ποιός ήταν ο πρόεδρος των ΗΠΑ. Από την μια ήταν ο Γκορ που είχε πάρει πάνω από 200.000 ψήφους περισσότερες από τον Μπους, αλλά λόγω του εκλογικού συστήματος το αποτέλεσμα παιζόταν στη Φλώριδα όπου υπήρχαν καταγγελίες ότι έγιναν παρατυπίες υπέρ του Μπους. Και ο Γκορ ζητούσε να ξαναγίνει καταμέτρηση των ψήφων. Η καταμέτρηση δεν έγινε – μπλοκαρίστηκε από τον αδελφό Μπους που ήταν κυβερνήτης της Φλώριδα και από το ανώτατο δικαστήριο στο οποίο είχαν πλειοψηφία οι διορισμένοι από τον πατέρα Μπους. Και τότε, όπως βλέπετε, οι αμερικανοί είχαν πρόβλημα με την αριθμητική. Όπως και να έχει το πράγμα, φέτος ολοκληρώθηκε επιτέλους η καταμέτρηση. Η εφημερίδα New York Times πλήρωσε για την καταμέτρηση των ψήφων της Φλώριδα για «ιστορικούς λόγους». Και κέρδισε ο

Γκορ. Το ότι δεν το διαβάσατε δεν είναι παράξενο. Η ίδια η εφημερίδα που πλήρωσε για την καταμέτρηση το έθαψε. Βλέπετε σήμερα στην Αμερική δεν έχουν μόνο πρόβλημα να μετρούν, αλλά και να αμφισβητούν. Η είδηση ότι ο πρόεδρος είναι ουσιαστικά παράνομος – ή, νομικίστικα, εξελέγη παράνομα με τη βοήθεια της εξουσίας των γνωστών του, κάτι σαν ρουσφέτι δηλαδή – θα ήταν μια υπονόμηση του κλίματος δικαιολόγησης αυτής της σφαγής που εξαπέλυσαν οι πολιτισμένοι αναζητώντας σε κάποιες σπηλιές στο Αφγανιστάν τον ύποπτο για τις επιθέσεις της 11/9. Καθώς λοιπόν οι πολιτισμένοι χειροκροτούν αυτήν την επίθεση στα σπλάια, ενώ οι άνθρωποι πεθαίνουν στους καταυλισμούς προσφύγων, μπρω να προσθέσω ακόμα ένα αριθμό από αυτούς που ξέρουν να μετρούν: σύμφωνα να λοιπόν με τον ΟΗΕ κάθε μέρα πεθαίνουν 35.000 παιδιά από την πεί-

να... Δηλαδή την 11/9 πέθαναν 32.000 περισσότεροι άνθρωποι από την ιδεολογία της αγοράς παρά από τις επιθέσεις στους πύργους του εμπορικού κέντρου.

Σε παρακαλώ αγαπητέ μου αναγνώστη/αναγνώστρια να το σταματήσουμε λίγο το μαθηματικό παιχνίδι και να το δούμε και κάπως διαλεκτικά το ζήτημα: Ζούμε, από τη μια, σε μια εποχή που συζητούμε την πιθανότητα εποικισμού άλλων πλανητών και είμαστε μπροστά σε δίλημμα για την κλωνοποίηση. Και από την άλλη, ταυτόχρονα, αφήνουμε να πεθαίνουν 35.000 από το είδος μας από την πείνα γιατί η κυρίαρχη ιδεολογία λέει ότι οι φτωχοί είναι είτε όσοι δεν προσπαθούν αρκετά, είτε όσοι (όπως τα παιδιά τα οποία ο δυτικός και μοντέρνος πολιτισμός θεωρεί απαράδεκτο να δουλεύουν και άρα δεν μπορούν να κατηγορηθούν για τεμπελιά) είναι άτυχοι και τους παίρνει το ποτάμι, διότι δεν έχουμε έξτρα λεφτά για αυτούς. Αλλά βέβαια έχουμε (σαν πολιτισμένη και τεχνολογικά αναπτυγμένη ανθρωπότητα) λεφτά για πύραυλους εναντίον των σπηλαίων και για «πόλεμους των άστρων». Αγαπητέ αναγνώστη/τρια τεινω πλέον σαφώς να δηλώσω

δημόσια ότι είχα φαντασιώσεις, «οράματα» και ορθολογικές προβλέψεις ότι αργά ή γρήγορα κάποιος θα «βομβάρδιζε» τις ΗΠΑ παρά το γεγονός ότι δεν συνάντησα ποτέ κανένα από τους αεροπειρατές. Και είμαι σχεδόν σίγουρος ότι θα ξαναγίνει αν συνεχιστεί η παρούσα κατάσταση στον πλανήτη. Νομίζω απλά ότι όποιος σκέφτηκε την 11/9 απλά επέκτεινε την τραγωδία που ήδη συμβαίνει γύρω μας. Και δεν «είμαι μαζί» με τους αμερικανούς και ο κ. Μπους ας με γράψει στον κατάλογο των εχθρών του. Θα ήταν τιμή μου. Η συμβία μου προτιμά να το θέτει πιο χιουμοριστικά: «Ο Μπιν Λάντεν είναι στην Αμερική – βομβαρδίστε την».

Ας έρθουμε λοιπόν στο Αφγανισταν με 3 κατ'αρχήν διαδικαστικά ερωτήματα:

1. Γιατί υπήρξε αυτή η αντίδραση από μια χώρα που προσπαθεί να πείσει για (ή να ξανακερδίσει) την ηγεμονία στο παγκόσμιο σύστημα και η οποία ισχυρίζεται ότι είναι εκφραστής του ορθολογικού κόσμου; Ήταν μοντέρνα ή μεσαιωνική αυτή η αντίδραση; Γιατί απέρριψαν λ.χ. οι αμερικανοί την ιδέα που προωθούσε το Πακιστάν για δίκη του Μπιν Λάντεν σε ουδέτερη μουσουλμανική χώρα;
2. Γιατί επιλέγεται το Αφγανιστάν για αυτήν την στρατιωτική άσκηση; Διότι πέρα από τις υποψίες για τον Μπιν Λάντεν (οι οποίες βασιζόνταν στις δημόσιες εκκλήσεις του για «πόλεμο ενάντια στην Αμερική») και στην επαφή ενός ή έστω μερικών αεροπειρατών με το δίκτυο του) δεν φαίνεται να υπήρχε σαφής απόδειξη ότι αυτός οργάνωσε την επίθεση. Το Αφγανισταν ήταν μια κατεστραμμένη χώρα που την κυβερνούσε μια πολιτοφυλακή νεολαίας με παιδεία κατ'αρχήν, η οποία στηριζόταν από τους πιο συνεπείς σύμμαχους των αμερικανών στην Ασία (την Σ. Αραβία και το Πακιστάν); Γιατί οι αμερικανοί επέλεξαν να βομβαρδίσουν ένα χέρσο χωράφι το οποίο έλεγχαν ήδη, έτσι και αλλιώς;

3. Τι είδους παιχνίδι είναι αυτό που παίζεται στο ίδιο το Αφγανιστάν με νίκες χωρίς μάχες, με παραδόσεις όπου οι αιχμάλωτοι φεύγουν με τα όπλα ενώ για 3 μήνες τα σύνορα με το Πακιστάν ήταν ουσιαστικά ανοικτά για όποιον ήθελε να φύγει;

Αυτός που με εντυπωσίασε αυτόν τον μήνα ήταν ο Μουλλάς Ομάρ ο οποίος προτίμησε να χάσει την εξουσία και να διακινδυνεύσει την ζωή του παρά να παραδώσει ένα σύντροφο του.

Ο Ομάρ μεγάλωσε στη φτώχεια, έγινε δάσκαλος του κατ'αρχήν στο χωριό του και πολέμησε τους κομμουνιστές σαν άθεους και τους ρώσους σαν εισβολείς. Τόσα έμαθε, τόσα κατάλαβε. Το 1994 ξεκίνησε με μια ομάδα μαθητών (Taliban) του για να «καθαρίσει» το Αφγανιστάν από την αθλιότητα στην οποία το είχαν ρίξει οι «αγωνιστές της ελευθερίας» των δυτικών ΜΜΕ της δεκαετίας του 80 – οι αντικομμουνιστές αντάρτες.

Η εκστρατεία ξεκίνησε με την απελευθέρωση δυο κοριτσιών τις οποίες είχαν απαγάγει και βιάζαν οι «αγωνιστές». Για τον Ομάρ η μπούρκα είναι έκφραση «προστασίας και σεβασμού» για τη γυναίκα. «Διαφωνώ μεν» ριζικά αλλά νοιώθω ένα σεβασμό για τον Ομάρ... Μου φαίνεται σαν ένας έντιμος άνθρωπος σε μια εποχή γενικευμένου ψέματος. Και στη δική μου ανθρωπιστική κουλτούρα είναι ηθική υποχρέωση η υπεράσπιση των ηττημένων, των αδικημένων και των αδύνατων.

Αν ήταν να ανάψω ένα κερί αυτήν την εποχή θα το αφιέρωνα στους τούρκους κομμουνιστές που πεθαίνουν σε απεργίες πείνας ενάντια στα πολιτισμένα ευρωπαϊκά λευκά κελιά.

Και η είδηση ότι ένα 25% των κυπρίων θα ψήφιζαν ενάντια στην ένταξη στην Ευρώπη είναι ένα γοητευτικό νέο. Να λοιπόν που υπάρχουν αρκετά κομμάτια και αποσπάσματα του γαλατικού χωριού που αντιστέκεται.

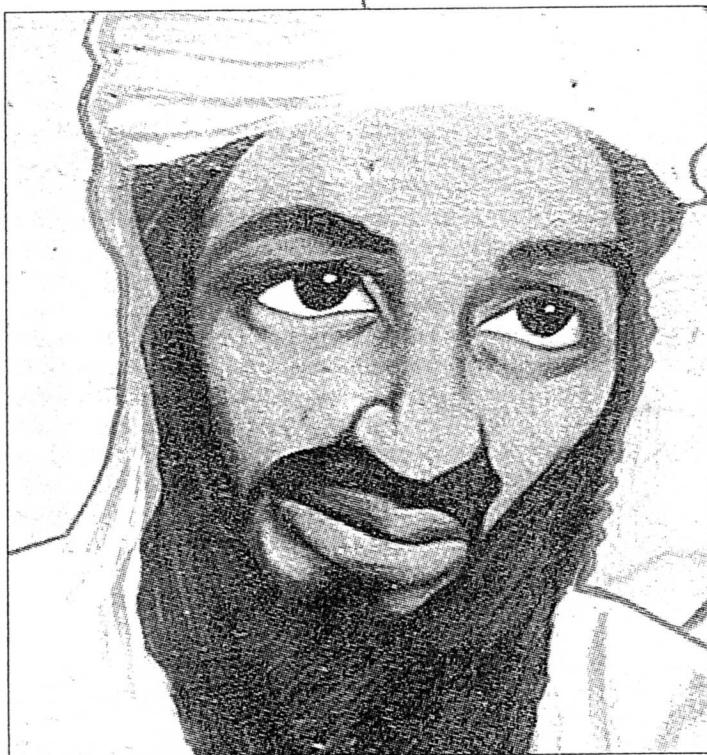
Ανάμεσα στον Bin Laden τζαι τον Big Brother

Του Σάββα Μενοίκου

Το «τέλος» της αμερικανικής εκστρατείας στο Αφχανιστάν συνοδεύτηκε από τόσο παραλογοισμό που κατάντησε κωμωδία. Πρώτα ήταν η ανταπόκριση από την οροσειρά Τόρα Μπόρα ότι ο τάδε «φύλαρχος» («tribal leader» σύμφωνα με τα δυτικά ΜΜΕ) δήλωσε ότι είδε την προηγούμενη ημέρα τον Οσάμα Μπιν Λάντεν στην περιοχή. Τζαι την άλλη ημέρα θα ξεκινούσαν την αναζήτηση. Φοβερό. Ούτε τζίκλα να ήταν. Τον είδε, δεν το συνέλαβε, δεν τον κυνήγησε, και θα τον έψαχνε όταν θα ανακοινώνονταν επίσημα «η επίθεση» μέσω των δυτικών ΜΜΕ. Ύστερα ήταν η ειδήση ότι ο μουλλάς Ομάρ νοίκιασε 7 καμήλες για να διασχίσει την έρημο. Ωραίο. Με τόσα ραντάρ, αεροπλάνα, σπιούνους, φύλαρχους κλπ, ο άλλος θα διέσχιζε την έρημο με καμήλες για να μην τον εντοπίσουν. Και το αποκορύφωμα ήταν η απόδραση του μουλλά Ομάρ με μοτοσικλέτα. Μάλιστα. Τον περικύκλωσαν οι ειδικές μονάδες των αμερικανών, με ελικόπτερα και μηχανισμούς εντοπισμού της «τελευταίας τεχνολογίας», και αυτός το έσκασε με μοτόρα. Και αυτά λέγονται με πλήρη σοβαρότητα. Απαγγέλλονται από εκφωνητές, τα αναμεταδίδουν άλλοι, τα τυπώνουν, τα σχολιάζουν. Είναι βέβαια ανησυχητικό το ότι ο κόσμος δεν γελά με όλα αυτά. Αλλά δεν είναι και η πρώτη φορά που τα ΜΜΕ μεταδίδουν το παράλογο με την σοβαροφάνεια της «δεδομένης αλήθειας». Ουμιάστε τις εκλογές του '98 όταν ξαφνικά έγινε «αυτονόητο» ότι υπήρχε «αμερικανική πρωτοβουλία» και οι δημοσιογράφοι αντιμετώπιζαν τον Ιακώβου λες και ήταν εξωγήινος όταν τους έλεγε ότι δεν υπάρχει τέτοιο πράγμα: Αλλά σε εμιας ήταν ένα επεισόδιο στημένων εκλογών ενώ στην περίπτωση του Αφχανιστάν θα είχαμε, υποτίθεται, μίαν χολιγυπιανή υπερπαραγωγή. Όλα αυτά βέβαια μπορεί να είναι οι αθέλητες συνέπειες της προσπάθειας του Πεντάγωνου να συνεχίσει τον πόλεμο και μετά την «εξαφάνιση» του αντίπαλου για να καλυφθεί μια όχι και τόσο ευχάριστη πραγματικότητα. Ο Μπιν Λάντεν εξακολουθεί να είναι αφαντος ενώ πίσω από το θέαμα της κατάρρευσης των ταλεμπάν υπάρχει η πραγματικότητα της αναδυσσης ενός

αποκεντρωμένου ισλαμικού κινήματος σε όλη την Ασία (από τις Φιλιππίνες μέχρι τη Γάζα) το οποίο τους τελευταίους μήνες φάνηκε να αναβαθμίζει το επίπεδο των δραστηριοτήτων του όπως έδειξαν οι επιθέσεις αυτοκτονίας στην Ινδία και την Παλαιστίνη... Ύστερα είναι και αυτά τα οποία θα ήταν καλά να μην βγαίνουν πρωτοσέλιδα – όπως η κοινωνική έκρηξη στην Αργεντινή και η κατάρρευση της εταιρείας Επσον της οποίας ο πρόεδρος ήταν φίλος του Μπους. Όμως νομίζω ότι ο παραλογοισμός των ειδήσεων ήταν και αποτέλεσμα των δυναμικών του θεάματος. Έχοντας απέναντι τους ένα «αυθόρμητο» υπερθέαμα, της εικόνας του αεροπλάνου να κτυπά τους πύργους, οι αμερικανοί έπρεπε να στήσουν μίαν υπερπαραγωγή «εκδίκησης»- το παγκόσμιο κοινό πήρε το ρορσοτη του και έκατσε στην ΤV για να δει πως τιμωρεί η υπερδύναμη/ ηγεμόνας. Το σενάριο όμως είχε προβλήματα που φάνηκαν από την αρχή – οι ΗΠΑ μπορεί να είναι ένας «σημαντικός παίκτης» αλλά δεν είναι ο ηγεμόνας στην περιοχή της κεντρικής Ασίας και έτσι οι κινήσεις τους βασιζόνταν συνεχώς στη λογική των ισορροπιών. Ύστερα η «νίκη» βασίστηκε περισσότερο στην εξαγορά των τοπικών «φυλάρχων» οι οποίοι λειτουργούσαν με δικές τους λογικές συμμαχιών πέρα από τις επιθυμίες των αμερικανών. Και μετά ήταν και οι βιντεοκασέτες του Μπιν Λάντεν μέσω του Αλ Τζαζίρα - εκείνο το ερωτικό του φλερτάρισμα με το

φακό λειτούργησε σαν μια εκτός έλεγχου «κρυμμένη κάμερα». Οι βιντεοκασέτες αύξησαν βέβαια το ενδιαφέρον του show αλλά άλλαξαν και την ίδια την δομή του «έργου» – το έκαναν πιο «συμμετοχικό» αφού οι θεατές είχαν πλέον και άλλη επιλογή (τον ερωτικό άγιο εκδικητή) εκτός από τον αμερικανό cyber καουμπού. Βρήκα μια χαρακτηριστική είδηση στο internet: στις βουλευτικές εκλογές που προηγήθηκαν της εξέγερσης στην Αργεντινή, πολλοί ψηφοφόροι διέγραψαν τους υποψήφιους και έγραψαν στο ψηφοδέλτιο «Οσάμα Μπιν Λάντεν». Σε δυο περιφέρειες μάλιστα ήρθε πρώτος στις προτιμήσεις. Με ένα παράδοξο τρόπο, λοιπόν, το θέαμα αυτονομήθηκε από την αμερικανική στρατηγική- αυτό έκφρασε

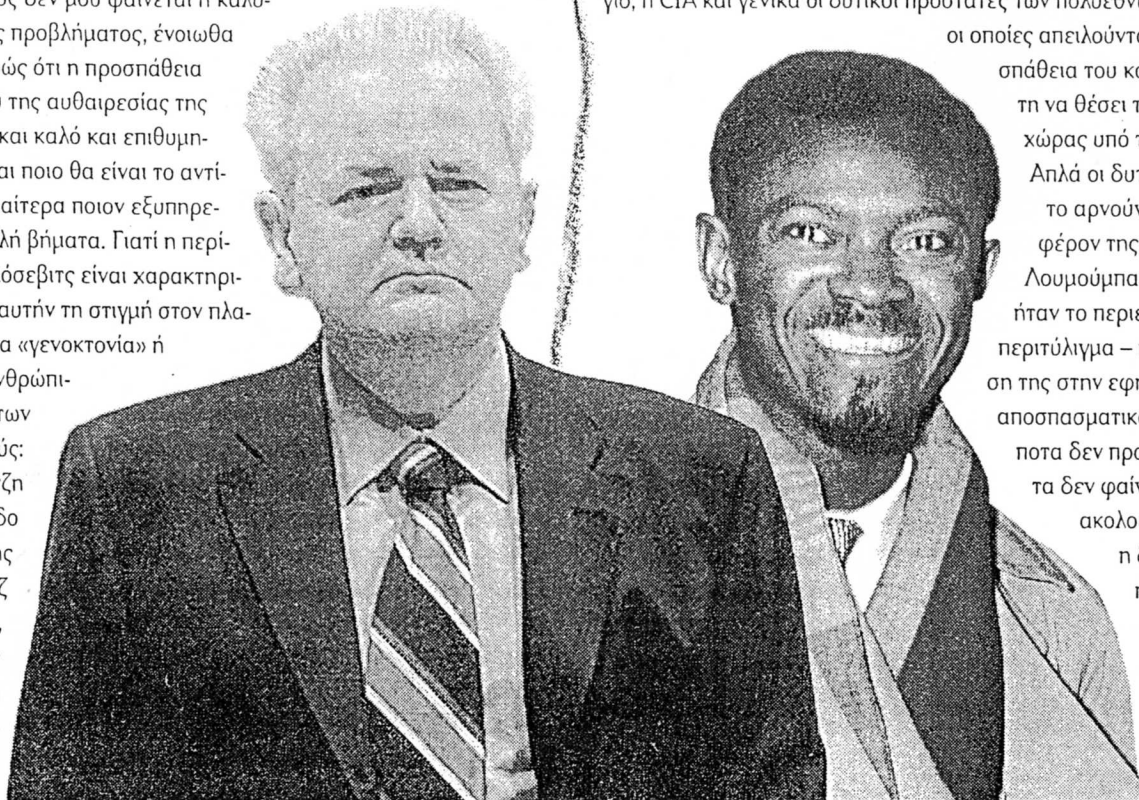
Ένας αιχμάλωτος πολέμου στη Χάγη

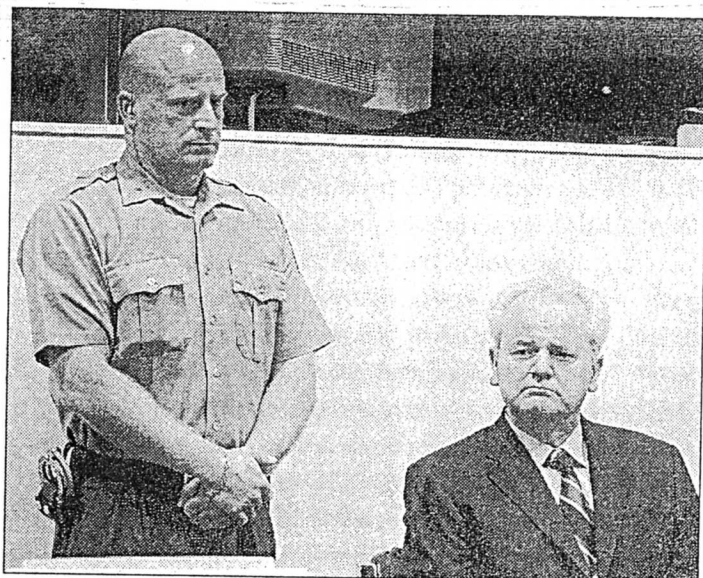
Του Σάββα Μενοίκου

Δεν συμπαθώ το επάγγελμα του πολιτικού. Ελπίζω να γίνει κατανοητό σε λίγες δεκαετίες ότι η άμεση δημοκρατία δεν είναι απλά καλή ιδέα αλλά και μια εφικτή πραγματικότητα με βάση την ηλεκτρονική τεχνολογία. Αυτή η απολογητική εισαγωγή είναι νομίζω αναγκαία για το θέμα του μήνα. Θέλω να συγκρίνω 2 ειδήσεις που αφορούν πολιτικούς. Η μια είναι πρωτοσέλιδη και η άλλη χαμένη στις εσωτερικές σελίδες των εφημερίδων. Η πρώτη, η πρωτοσέλιδη είδηση, αφορά τη δίκη του Σλόμποταν Μιλόσεβιτς στη Χάγη. Ο πρώην πρόεδρος της Γιουγκοσλαβίας κρατείται σε ένα είδος «λευκών κελιών» όπου παρακολουθείται συνεχώς από ενσωματωμένες κάμερες (για να μην αυτοκτονήσει ειπώθηκε αρχικά) και είναι υπόχρεος να υπερασπιστεί τον εαυτό του (και την πολιτική του) απέναντι σε ένα δικαστήριο το οποίο «τον απέκτησε» όταν οι δυτικές χώρες έθεσαν την παράδοση του σαν όρο για την παροχή βοήθειας 1.3 δισεκατομμυρίων στη Σερβία. Δεν ξέρω αν το θυμάστε... Έγινε στην αρχή του περσινού καλοκαιριού, πριν τη Γένοβα και πριν την 11/9. Ήταν μια εκπληκτική αγοραπωλησία ανθρώπου μπροστά στα φώτα της δημοσιότητας. Αξίζει να ασχοληθεί κανείς με ένα δικαστήριο που δικάζει ανθρώπους που αγοράστηκαν δημόσια; Η δημιουργία του δικαστηρίου πήγαζε ωστόσο από κάτι διαφορετικό – από την πίεση των οργανώσεων ανθρώπινων δικαιωμάτων αλλά και της ευρύτερης τάσης για δημιουργία διεθνών νόμων και θεσμών για την εφαρμογή των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Αν και η μανία για νόμους δεν μου φαίνεται η καλύτερη λύση ενός προβλήματος, ένιωθα και νοιώθω σαφώς ότι η προσπάθεια περιορισμού της αυθαιρεσίας της εξουσίας είναι και καλό και επιθυμητό. Το θέμα είναι ποιο θα είναι το αντίτιμο – και ιδιαίτερα ποιον εξυπηρετούν τα ημιτελή βήματα. Γιατί η περίπτωση του Μιλόσεβιτς είναι χαρακτηριστική. Γίνονται αυτήν τη στιγμή στον πλανήτη 3 δίκες για «γενεοκτονία» ή παραβίαση ανθρώπινων δικαιωμάτων από πολιτικούς: στην Καμπότζη για την περίοδο της κυβέρνησης των Χμερ Ρουζ (1975-1979), για τις σφαγές των Τούτσι στη Ρουάντα το 1994, και για τα

εγκλήματα στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Λίγο παράξενη επιλογή δεν είναι; Αν πάρουμε λ.χ. την Άπω Ανατολή έχουμε εγκλήματα και σφαγές για δεκαετίες από τους Γάλλους και τους Αμερικανούς στο Βιετνάμ, την Καμποτία, το Λάος και πιο πριν στον «εμφύλιο» της Κορέας. Έχουμε επίσης τη σφαγή, τη δεκαετία του 60, μισού εκατομμυρίου αριστερών/κομμουνιστών στην Ινδονησία με εμπνευστή (σύμφωνα και με αμερικανικά έγγραφα) τη CIA. Και από όλα αυτά δικάζεται (με διεθνή απαίτηση) μόνο ένα ακραίο επαναστατικό κίνημα. Είχε άδικο ο Chomsky όταν έγραφε ότι η υπερβολική έμφαση στην Καμπότζη από τα διεθνή ΜΜΕ ήταν ουσιαστικά και ένας τρόπος να ξεχαστεί το Βιετνάμ και τα εγκλήματα των δυτικών στην περιοχή; Στο τέλος έφταιγαν οι επαναστάτες βλέπετε... Οι Καμποτιανοί είχαν πάντως περισσότερη αξιοπρέπεια από τους ευρωπαίους Σέρβους. Επέμεναν να γίνει η δίκη στην Καμπότζη.

Η Ρουάντα είναι δίπλα από το Κόνγκο από όπου έρχεται η δεύτερη μου είδηση. Ήταν μια μικρή είδηση στις εσωτερικές σελίδες της International Herald Tribune: έλεγε ότι η Βελγική κυβέρνηση αναγνώριζε και απολογείτο για τις ευθύνες «μελών της τότε κυβέρνησης και άλλων παραγόντων του Βελγίου» για τα γεγονότα που οδήγησαν στη δολοφονία του αντιποικιοκρατικού ηγέτη και πρώτου προέδρου της χώρας, του Πατρύς Λουμούμπα. Ήταν βέβαια γνωστό το ότι τον καθοριστικό ρόλο στην ανατροπή και τη δολοφονία του Λουμούμπα τον έπαιξαν το Βέλγιο, η CIA και γενικά οι δυτικοί προστάτες των πολυεθνικών εταιρειών οι οποίες απειλούνταν από την προσπάθεια του κογκολεζου ηγέτη να θέσει τον πλούτο της χώρας υπό τοπικό έλεγχο. Απλά οι δυτικοί μέχρι τώρα αρνούσαν. Το ενδιαφέρον της είδησης για τον Λουμούμπα, λοιπόν, δεν ήταν το περιεχόμενο αλλά το περιτύλιγμα – η ασήμαντη θέση της στην εφημερίδα και το αποσπασματικό ύφος της... Τίποτα δεν προηγήθηκε τίποτα δεν φαίνεται ότι θα ακολουθήσει. Εκείνη η δολοφονία, που ήρθε μετά από ένα αιώνα αποικιοκρατίας, στοίχισε στο λαό του Κόνγκο

άλλα 37 χρόνια εκμετάλλευσης, καταπίεσης, καταχρέωσης στους ξένους. Δεν ήταν γενοκτονία για όλα εκείνα τα εκατομμύρια που αντί να προσπαθούν να φτιάξουν μια έστω υποφερτή ζωή αναγκάστηκαν να φυτοζωούν και να πεθαίνουν υπό ένα καθεστώς το οποίο συντηρούσε η Δύση για χάριν των πολυεθνικών; Γιατί δεν γίνεται δίκη κάποιου βέλγου κυβερνητικού ή, έστω, πράκτορα; Εδώ άμα βρεθεί κανένα χούφταλο, 90αρης Ναζί, μας τον κουβαλούν πρώτο πλάνο και τον δικάζουν. Είναι δυνατόν να μην έζησε κανένας από αυτούς που ευθύνονταν για τα εγκλήματα στο Κόνγκο; Ή μήπως επειδή τα θύματα είναι μαύροι; Δεν είναι καθόλου υπερβολική ερώτηση. Δίπλα από το Κόνγκο είναι η Ρουάντα όπου γίνεται δίκη για πολιτικά εγκλήματα – αλλά εκεί δικάζονται μαύροι πάλι βλέπετε. Κάθε φορά που προσπαθώ να καταλάβω γιατί από όλα τα εγκλήματα μαζικών σφαγών που έχουν γίνει στην Αφρική, επιλέχτηκε η Ρουάντα για να επικεντρωθεί το αποσπασματικό βλέμμα των δυτικών ΜΜΕ, βρίσκομαι αντιμέτωπος με μια σειρά από μυστήριες «συμπώσεις». Οι σφαγές έγιναν όταν ένα πολιτικό κίνημα της πλειοψηφικής φυλής των Χούτου επιτέθηκε ενάντια στη μειοψηφική φυλή των Τούτσι, το αντάρτικο κίνημα των οποίων ήταν υπεύθυνο για τη δολοφονία του προέδρου της χώρας. Και ορθώς βεβαίως γίνονται δίκες. Είναι όμως άραγε απλή σύμπτωση το ότι αυτή η ξαφνική ευαισθησία για «τη σφαγή των αφρικανών» έχει να κάνει με τους Τούτσι οι οποίοι ήταν οι σύμμαχοι των δυτικών αποικιοκρατών; Και δεν είναι παράξενο επίσης ότι δεν φαίνεται να ενοχλείται κανένας από το γεγονός ότι σήμερα κυβερνά η μειοψηφία – και μάλιστα με την υπεροπλία που απέκτησε από τους δυτικούς της σύμμαχους έχει εισβάλει και στο Κόνγκο; Γιατί λοιπόν δικάζεται ο Μιλόσεβιτς; Ουσιαστικά ο Μιλόσεβιτς δικάζεται γιατί ήταν ανυπότακτος. Ο Μιλόσεβιτς είναι ο κληρονόμος της αδέσμευτης γεωπολιτικής στρατηγικής του Τίτο. Στις τραγωδίες που ακολούθησαν την πτώση της σοσιαλιστικής Γιουγκοσλαβίας προσπάθησε να διατηρήσει ένα είδος ανεξαρτησίας για τη νέα Γιουγκοσλαβία με ευκαιριακές συμμαχίες στο εξωτερικό (με τους Αμερικανούς ενάντια στους Γερμανούς, με τους Ρώσους ενάντια στους δυτικούς) και το εσωτερικό (με τους εθνικιστές αλλά και με τους φιλελευθέρους). Στον πόλεμο της Βοσνίας λ.χ. ο Μιλόσεβιτς ήταν πιο κοντά στους Αμερικανούς και συχνά σε αντίθεση με τη δεξιά ηγεσία των Σερβοβόσνιων. Το πραγματικό έγκλημα του Μιλόσεβιτς ήταν η αντίσταση του στο ΝΑΤΟ το 1999. Τότε, για όσους ξέχασαν, το ΝΑΤΟ επεκτεινόταν στην ανατολική Ευρώπη και γιόρταζε τα 50 του χρόνια με ένα ρητορικό πλαίσιο που έλεγε ότι το ΝΑΤΟ θα αναλάμβανε τη δικαιοδοσία μιας περιοχής που θα

έφτανε μέχρι την κεντρική Ασία. Αν ο Μιλόσεβιτς υπόкупτε τότε, το ΝΑΤΟ θα εμφανιζόταν σαν ένας οργανισμός που μπορούσε να υποκαταστήσει τον ΟΗΕ. Το νευραλγικό στοιχείο στην αντιπαράθεση ήταν η έννοια της κυριαρχίας – της ανεξαρτησίας όπως τη λέμε εδώ κάτω. Αν η Γιουγκοσλαβία την παρέδιδε οικειοθελώς, η δυτική ηγεμονία θα ήταν αναμφισβήτητη. Η άρνηση του Μιλόσεβιτς, σαν εκπρόσωπου της τελευταίας ίσως αναλαμπής της αδέσμευτης Γιουγκοσλαβίας του 20ου αιώνα, να υποταχτεί οδήγησε σε εκείνες τις 78 ημέρες βομβαρδισμού οι οποίες χάλασαν την καλοπροαίρετη εικόνα του ΝΑΤΟ. Η έκρηξη του αντιδυτικού αισθήματος τότε στη Ρωσία και την Κίνα ήταν απλά συμπτώματα του ευρύτερου κλίματος. Στο τέλος το ΝΑΤΟ υποχρεώθηκε να υποχωρήσει στα δυο κυριότερα σημεία: αποδέχτηκε την αρχή της κυριαρχίας της Γιουγκοσλαβίας και τη δικαιοδοσία του ΟΗΕ...

Νιώθω μια αμηχανία γύρω μου για το θέμα του Μιλόσεβιτς. Ίσως η αμηχανία να πηγάζει από τα διλήμματα που προκαλεί η συνοριακή μας θέση ανάμεσα στη Δύση και τους «υπόλοιπους». Δεν μας θυμίζει, εμάς τους Κύπριους, πραγματικά τίποτα ο αγώνας για την κυριαρχία/ανεξαρτησία μιας κοινωνίας, η επιμονή να είναι ο ΟΗΕ η ειρηνευτική δύναμη σε μια διαμάχη; Τα διλήμματα της εξωκοινοβουλευτικής μας αριστεράς, η οποία είναι και το ιστορικό τέκνο του αντι-ιμπεριαλισμού/αντιφασισμού της περιόδου 1960-80, είναι, νομίζω, τα πιο ενδιαφέροντα. Διάβασα στο προηγούμενο τεύχος του «Εξ Υπάρχης» το κείμενο-έκκληση των αγαπητών μου καφενοβίων της επόμενης σελίδας, για μια κυπριακή ευρωπαϊκή αριστερά. Συμφωνώ με το κείμενο αλλά δεν κατάλαβα γιατί το να κάνουμε ένα δικονομικό κίνημα έχει να κάνει με το «ευρωπαϊκό κεκτημένο». Δεν θα είναι, ιστορικά, αυτό το κίνημα συνέχεια του δικού μας, του κυπριακού, δικονομικού ταξικού και πολιτικού κινήματος των απεργιών του 1948; Αυτό ίσως να φαίνεται ότι είναι άσχετο με τον Μιλόσεβιτς και τον Λουμουμπα. Είναι όμως; Τι σόι επανάσταση θέλουμε να κάνουμε αν ξεχάσουμε εκείνο το ερωτικό κοκτέιλ των αρωμάτων του παγκόσμιου χωριού (της Λατινικής Αμερικής, της Αφρικής, της Ασίας, των Αράβων) που κουβαλούσαν τα οράματα της δεκαετίας του 60 και του 70; Τότε που η λέξη «τρίτος κόσμος» δεν ήταν βρисиά. Τι σόι αριστερά θα είμαστε αν ξεχάσουμε, εμείς οι γείτονες, την εικόνα του φενταγίν της παλαιστινιακής επανάστασης και μείνουμε μόνο στον ευρωπαϊκό καθωσπρητισμό; Νομίζω ότι το θέμα του ιμπεριαλισμού και του ηγεμονισμού της Δύσης είναι και πάλιν νευραλγικά. Και σε αυτό το πλαίσιο ο Μιλόσεβιτς δεν είναι πλέον ένας πολιτικάντης. Είναι ένας αιχμάλωτος του πολέμου που έχει ξανακυρδέξει η Δύση για πολιτική, οικονομική και πολιτιστική ηγεμονία.

Η Σκόνη της Ερήμου

Του Σάββα Μενοίκου

Δεν ξέρω για την Λευκωσία αλλά εδώ στην Λεμεσό κάθε χρόνο, έτσι τζαιρο, ερκεται ένα ρεύμα αέρα τζαι φέρνει ένα λεπτό στρώμα σκόνης. Κάπου είχα ακούσει ότι αυτή η σκόνη είναι άμμος από την έρημο και το υιοθέτησα αμέσως. Τα τελευταία χρόνια καθώς η ευρωλαγνεια διεισδύει και στην καθημερινότητα, αυτός «ο άμμος της έρημου» έχει αποκτήσει μια συμβολική σημασία για μένα - μου φαίνεται σαν μια υπόμνηση της φύσης ότι είμαστε. και θα είμαστε πάντα, δαμαι, δίπλα στην Μέση Ανατολή, δίπλα στην βόρεια Αφρική. Γύρω μου βέβαια δεν μπορώ να πω ότι υπάρχει ιδιαίτερος ενθουσιασμός για την σκόνη. Αλλά το ανθρώπινο μου περιβάλλον έτσι και αλλιώς βρίσκεται υπό ένα συνεχή «δημοκρατικό βομβαρδισμό». Αυτά που λέγαμε πριν δυο μήνες για την συμμετοχικότητα του θεάματος. Καθώς λοιπόν ηδονίζομαι μοναχικά με την αραβική μου διάσταση την οποία εκπροσωπεί αυτή η βάνδαλη σκόνη που λερώνει τα ρούχα, τα γυαλιά των αυτοκινήτων, τα γυαλιά που κρύβουν τα μάτια κλπ, αποφάσισα αυτόν τον μήνα να σχολιάσω 3 επιλογές οι οποίες έρχονται και με βρίσκουν όπως οι τηλεκατευθυνόμενες βόμβες των πολιτισμένων. Επιλογή πρώτη: προεδρικές εκλογές. Τον τελευταίο καιρό το ζήτημα των προεδρικών εκλογών επανέρχεται με πείσμα. Δεν με ενδιαφέρει το θέμα γιατί δεν πιστεύω σε αυτό τον μύθο που λέει ότι αυτοκυβερνούμαστε με το να ψηφίζουμε κάποιους κάθε 5 χρόνια για να μας κυβερνούν. Αν θα ψηφίσω θα το κάνω μόνο αρνητικά - για να μην εκλεγούν κάποιοι η για να μην περάσει κάποιο μέτρο. Προχτές μου τηλεφώνησε ένας φίλος μου, αδελφή ψυχή, και μου άρχισε και αυτός για τις εκλογές. Δοκίμασα να μπω στο λούκι του προεκλογικού «προβληματισμού». Αδύνατον. Η σκέψη μου αντί να πηγαίνει μπροστά, στο 2003, έμεινε κολλημένη στο 1998. Σε εκείνες τις αμίμητες εκλογές όπου ξαφνικά όλοι οι υποψήφιοι πλην ενός, βρέθηκαν να υποστηρίζουν τον αξιωμαπτητο μας γεροντάκο την δεύτερη Κυριακή, τον οποίο κάλυπταν και προωθούσαν επίσης. χωρίς να μας τον εμφανίζουν όμως, όλα τα ΜΜΕ με εξαιρεση μια εφημερίδα και ένα ραδιόφωνο. Τότε που η «αμερικανική πρωτοβουλία» έγινε αυτονόητη και που ο Βασιλείου με τον Κουτσού συμφωνούσαν για μια εβδομάδα κάτω από την σκεπή του Κληριδη που θα έφερνε τους πύραυλους αλλά και που θα υπογράφε «την λύση». Εκείνη η προεκλογική εκστρατεία μου θύμισε τις αναλύσεις του Chomsky για την χρήση των ΜΜΕ σε σενάρια «ολοκληρωτισμού» και χειραγώγησης της κοινής γνώμης στη αστική αντιπροσωπευτική δημοκρατία. Ο Κληριδης είχε μια απελπιστική πρώτη πενταετία και ο ψήφος εναντίον του μου φαινόταν σαν ζήτημα απλής λογικής. Τελικά όμως τα ΜΜΕ τα φόρτωσαν όλα στον Σπύρο, τον εξευτέλισαν δημόσια (και ας τον λιβανίζουν τώρα μετά θάνατο) και ο Κληριδης, άφαντος σαν εικόνα στα ΜΜΕ, εφκκεν κουππα απανη.

Όποτε τι επιλογή υπάρχει πραγματικά και γιατί πρέπει να

ασχοληθώ με το θέμα; Άλλαξε τίποτα; Αυτοί που κυβερνούν πρέπει να φύγουν. Αν ήταν να διαλέξω ποιοι να έρθουν θα διάλεγα το όραμα μισού εκατομμυρίου διαδηλωτών στην Βαρκελώνη με το σύνθημα «Όχι στην Ευρώπη του κεφαλαίου. Μια άλλη πραγματικότητα είναι εφικτή». Δεύτερη επιλογή: το reality show - εδώ δηλαδή που ο ολοκληρωτισμός των ΜΜΕ γίνεται θέαμα που ενσωματώνει και την καθημερινότητα. Την εισαγωγή στο θέμα μου την έκαμε ένας θειος μου την καθαρή Δευτέρα: «Είδες την κυπρια; Εβαλεν τες κάτω τες καλαμαρουες.» Δεν κατάλαβα τι εννοούσε. Όταν άρχισε να μου εξηγά ότι είχε να κάμει με τα τηλεοπτικά κόλπα, με σύγχυσε ο θειος. Ο άνθρωπος είναι συντηρηλας σε θέματα ερωτικών ηθών και lifestyle look - κοντεύει τα 70 και τα τελευταία 20 χρόνια τον θυμάμαι, όποτε τον βλέπω, να μουρμουρά για την «αλητεία», γιατί οι μιτσοι φορούν σκουλαρίκια. Και να σου τον τώρα να υπερασπίζεται μιαν τύπισσα που, από ότι κατάλαβα, το έπαιζε άνετη γκόμενα στο show για να πάρει τα λεφτά. Αλλά ο θειος ήταν πάντα τοπικιστής. Το θέμα μάλλον θα το είχα ξεχάσει αν δεν έβλεπα το όνομα της κύπριας που μας τιμούσε στην στήλη του Χ. Μιχαηλιδη στον Φιλελεύθερο. Η αρχή του κειμένου με πληροφόρησε ότι την προηγούμενη βδομάδα ο αρθρογράφος είχε γράψει για την ανάγκη «πολιτιστικού δόγματος». Κοίτα να δεις σκεφτηκα..Υπαρχουν ακόμα ψώνια που πιστεύουν σε αυτές τις υποθέσεις με τα δόγματα. Μπορεί να θέλει ενιαία δόγματα ο κύριος Χρήστος, αλλά η κυπρια στο reality δεν τον έμπνευσε όπως τον θειο. Αντίθετα αυτος ξεσπάθωσε για τα καλά. Ιδού το γλαφυρό ύφος της λαγνείας:

«Είναι εμφανές, κατ'αρχας, ότι η δεσποινίς Φραντζεσκα καταβάλει διαρκώς μιαν άγαρμμη προσπάθεια να μην είναι ο εαυτός της. Το πάθος της να μοιάζει με τούς ελλαδιτες συγκατόικους της είναι τόσο ορατό, που μερικές φορές έχεις την εντύπωση πως θα αρχίσει να ξεχειλίζει από το κορμί της, με την ίδια ευκολία με την οποία τείνουν διαρκώς να δραπετεύουν από το εφαρμοστό της φόρεμα τα πλούσια στήθη της.» Ο κ. Μιχαηλιδης θα ήθελε την Κύπρο να διατηρεί ένα είδος πένθους, ένα είδος στρατεύσης, λόγω 74, ανοιχτής πληγής, κλπ. Νομίζω ότι ο λόγος του κ. Μιχαηλιδη εκφράζει ένα «αποικιακό βλέμμα» όπως του Σεφέρη, για να παραφράσω το εξαιρετικό κείμενο του κ. Σιδώνη στο προηγούμενο τεύχος. Θέλει μια αγνή Κύπρο για να την νουθετεί. Έτσι μια νεαρή από την Αθήνα, από την Θράκη η την Χίο, μπορεί να κουνά τον κώλο της, να δείχνει τα βυζιά της και να το παίζει ερωτικά - στο μπαρ η σε ένα χώρο επιτήρησης- αλλά μια κύπρια όχι. Όχι μόνο δεν επιτρέπεται αλλά ουσιαστικά δεν μπορεί - δεν είναι αυθεντική μας λέει ο εξ Αθηνών ειδήμονας. Να λοιπόν η χειρότερη ίσως κληρονομιά του 74 - το κλισέ κιτς ύφος. Η επιμονή στην μνήμη των ξεφτισμένων συμβόλων και όχι της

ουσίας. Της αγής και βασανισμένης κυπρου/κυπριοπουλας και όχι στο γεγονός ότι, ας πούμε, πριν το πραξικόπημα προηγήθηκε μια διαδικασία υπονόμησης της ανεξαρτησίας με άξονα την ιδεολογία του «εθνικού κέντρου», μιας ιδεολογίας που ξαναβρήκε έκφραση την δεκαετία του 90 με τα «δόγματα» τα οποία φαίνεται να εμπνέουν τον κ. Χρήστο. Εδώ τώρα τι να ψηφίσω; Η μόνη σχετική είδηση που βρήκα ήταν μια διαδήλωση φεμινιστριών στο Μεξικό ενάντια στην φτώχεια στον τρίτο κόσμο όπου ανάμεσα στα αιτήματα ήταν και η υπεράσπιση της μίνι φούστας την οποία απαγόρευσαν πρόσφατα σε μια πολιτεία του Μεξικού.

Τρίτη επιλογή: αναζητώντας και μετρώντας πτώματα. Εμένα το μαράζι μου είναι αλλού – στο Αφγανισταν, στην Παλαιστίνη, στην Βενεζουέλα-Κολομβία (όπου οι αμερικανοί ανοίγουν το δεύτερο τους μέτωπο). Και ίσως σε λίγο και στο Ιράκ. Φαντασθήκατε να επιτεθούν οι αμερικανοί στο Ιράκ; Θα κάσουμε άραγε και θα βλέπουμε πάλι; Θα αφήσουμε να παραβιαστεί όλη η διεθνής τάξη που θεμελιώσαν ο ΟΗΕ και τα αντιποικιακά κινήματα στην βάση της αρχής της ανεξαρτησίας και της κυριαρχίας; Για να μην είμαστε σαν τα ΜΜΕ τα οποία μεταχειρίζονται πλέον τις ειδήσεις σαν τις επιταγές διαφημιστικών εκστρατειών και αλλαγών μόδας, ας δούμε τι γίνεται στο «πεδίο της μάχης», στο Αφγανισταν. Από ότι φαίνεται τελικά η «εξαφάνιση» των ταλεμπαν στα μέσα του Νοβρη είχε να κάνει με μια αλλαγή στρατηγικής – οι ταλεμπαν έχουν μετατραπεί σε ένα αντάρτικο κίνημα το οποίο φαίνεται να περνά από τον αρχικό πόλεμο νεύρων έξω από την αμερικανική βάση στην Κανταχαρ, σε συντονισμένες επιθέσεις. Και ήδη οι αμερικανοί άρχισαν να παραδέχονται ότι τα ελικόπτερα δεν πέφτουν μόνο από ατυχήματα και μηχανικές βλάβες αλλά και από «εχθρικά πυρά». Και ότι, επίσης, για κάποιο μυστήριο λόγο οι ταλεμπαν συνεχίζουν να τους ξεφεύγουν. Μήπως γιατί

στο νότιο Αφγανισταν εξακολουθούν να είναι ένα κίνημα με μαζική υποστήριξη; Άντε να το παραδεχτούν αυτό τώρα οι αμερικανοί. Σε ένα ευρύτερο πλαίσιο η περίφημη «αντιπρομοκρατική συμμαχία» έχει αρχίσει να δείχνει το εφήμερο του πράγματος με τους αμερικανούς να οδηγούνται στον μονομερισμο προκαλώντας αντιδράσεις από τα άλλα μπλοκ/πολούς (όπως η Ευρώπη και η Άπω Ανατολή) στο παγκόσμιο σύστημα. Το ισλαμικό κίνημα φαίνεται να επικεντρώνεται σήμερα σε δυο μέτωπα: στην Κεντρική Ασία και στην Παλαιστίνη. Στον χώρο της Παλαιστίνης το δράμα το ζούμε πιο άμεσα αφού είναι δίπλα μας. Θέλω να σχολιάσω μια είδηση που είναι και μακάβρια αλλά και απόλυτα ρεαλιστική. Στην είδηση αναφερόταν ότι ο Σαρόν έχει αυξανόμενα προβλήματα με το ισραηλιτικό κοινό το οποίο βρίσκεται σε κρίση λόγω της αύξησης των θυμάτων ανάμεσα τους. Η International Herald Tribune παρατήρησε ότι το χάσμα των θυμάτων έχει σμικρυνθεί: από την αναλογία 1 ισραηλίτης για 25 παλαιστίνιους νεκρούς πριν λίγα χρόνια, τώρα το ποσοστό έχει σμικρυνθεί στο 1 ισραηλίτης για 3 παλαιστίνιους. Να λοιπόν πάλι το μέτρημα των πτωμάτων. Αλλά αυτή η αλλαγή οδήγησε ουσιαστικά σε υποχώρηση τους ισραηλινούς. Είναι αυτές οι απώλειες που τους είχαν οδηγήσει και σε αποχώρηση από τον Λίβανο πριν λίγο καιρό. Και αν ήταν να κάνουμε ένα απολογισμό της αυτοκτονίας εκείνων των ισλαμιστών την 11/9 θα πρέπει να παραδεχτούμε ότι η θυσια/εγκλημα τους έχει αποδώσει την αναγνώριση της ανάγκης για παλαιστινικό κράτος.

Εδώ ο ψήφος δεν μπορεί να εγκλωβιστεί ανάμεσα στο Ισλάμ και τον Λευκό Οίκο. Εγώ είμαι με την Ιντιφαδα. Η είδηση που με συγκίνησε ήταν για μια νεαρή κοπέλα, όπως την δικιά μας στο κόσμο των reality, η οποία ήταν νοσοκόμα και τελικά τυλίχτηκε τα εκρηκτικά και έκανε επίθεση αυτοκτονίας. Κουβαλά και αυτούς τους ήχους η σκόνη. ■

Η άλλη πλευρά της Διαλεκτικής

Του Σάββα Μενούκου

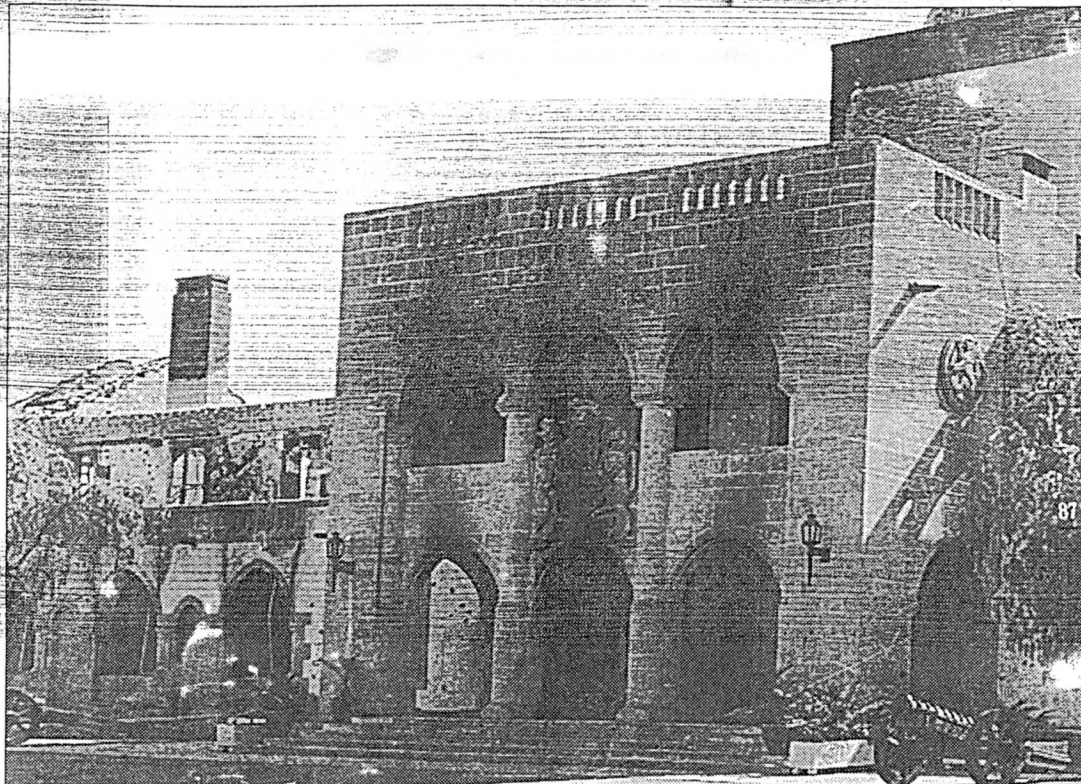
«...μια σειρά από μεταρρυθμίσεις που "έρχονται" από τη Δύση και που έχουν σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δημοκρατία, την έννοια του πολίτη, την ισότητα των φύλων και την κοσμικότητα της παιδείας είναι μεταρρυθμίσεις τις οποίες το κυπριακό κρατίδιο υποχρεώνεται να υιοθετήσει λόγω ανάγκης ευθυγράμμισης με τα διεθνή κεκτημένα.

[...] Αυτές όμως οι μεταρρυθμίσεις είναι πολλές φορές αποτέλεσμα των αγώνων της Αριστεράς των προηγμένων καπιταλιστικών χωρών της Δύσης». [Καφενείο, Εξ Υπαρχής, τ.33]

Θέλω να συνεχίσω τη συζήτηση για τη σχέση μας με τη Δύση – αλλά και τον υπόλοιπο κόσμο. Και το παραπάνω απόσπασμα εκφράζει νομίζω πολύ καθαρά τη μια πλευρά της διαλεκτικής – την ελπίδα για εκμοντερνισμό μέσω της ένταξης στην ΕΕ.. Αυτό άλλωστε δεν εκφράζει και αλλαγή του ονόματος της τουρκοκυπριακής εφημερίδας Αβρούπα [Ευρώπη] σε Αφρική [Αφρική] σαν ένδειξη διαμαρτυρίας; Η Κύπρος μπορεί να παράξει πολλή μοναξιά και η ελπίδα για ένα πλοίο που θα φέρει τη μεταμόρφωση ίσως να είναι και μέρος της νησιώτικης εμπειρίας. Το πρόβλημα μου με αυτή τη λογική δεν είναι αν θα γίνουν όντως κάποιες αλλαγές λόγω της ένταξης μας στο κλαμπ των μέχρι πρόσφατα αποικιοκρατών – θα γίνουν βεβαίως. Και η ίδια η αγγλική αποικιακή εμπειρία στην Κύπρο είναι εκφραστική – ένα μεγάλο μέρος της δημοκρατικής μας παράδοσης (λ.χ. το ότι ακόμα και τους μητροπολίτες τους εκλέγουμε) το οφείλουμε στην επίδραση του αγγλικού φιλελευθερισμού. Νομίζω όμως ότι υπάρχουν ουσιαστικά προβλήματα με την λογική του εκμοντερνισμού μέσα από εισαγωγή νόμων και κεκτημένων: η λογική των «προηγμένων/υπανάπτυκτων» συνυπάγεται μια μορφή ιεραρχίας/εξουσίας που παράγει και μιας μορφής δουλοπρέπεια. Καθώς αναπόφευκτα επεκτείνεται αυτή η λογική από την τεχνολογία/οικονομία στην κουλτούρα θέτει τις σχέσεις μεταξύ διάφορων κοινωνιών σε μια κλίμακα εξελικτικής αξιολόγησης όπου οι δυτικές είναι μπροστά/κορυφαίες/ανώτερες. Αυτή όμως η ιεραρχική κλίμακα είναι προϊόν της εκμετάλλευσης των φτωχών χωρών και θα πρέπει ουσιαστικά να μιλούμε για ένα σύστημα και όχι για μια κλίμακα/ιεραρχία ανάπτυξης. Και σε ένα ιεραρχικό σύστημα ο πλούτος των μεν σημαίνει και τη φτώχεια των δε. Αλλά και η ευρύτερη συστηματική (πολιτική και πολιτιστική) ανάπτυξη είναι προϊόν αλληλεπίδρασης: πολλά λ.χ. από τα «κεκτημένα» της Δύσης είναι αποτελέσματα της Νέας Αριστεράς η οποία γεννήθηκε τη δεκαετία του 60 από τα κινήματα αλληλεγγύης με τα απελευθερωτικά και αντιαποικιακά κινήματα – με το κίνημα των Μαύρων στις ΗΠΑ, την Αλγερία, το Βιετνάμ.. Σε αυτό το πλαίσιο δεν μπορούμε να καμωνόμαστε ότι η προσπάθεια ένταξης στην Ευρώπη είναι απλά εκσυγχρονιστική – είναι κάτι περισσότερο: θέ-

λουμε να μπούμε σε ένα από τα κλαμπ των δυνατών της γης. Και ποιο είναι το αντίτιμο που καλούμαστε να πληρώσουμε; Οι λαοί της ανατολικής Ευρώπης λ.χ. υποβάλλονται για 13 χρόνια τώρα σε εξευτελισμούς για να γίνουν αποδεκτοί στο κλαμπ της ΕΕ. Εμείς έχουμε γλιτώσει τους εξευτελισμούς – έχουμε βέβαια και τα σημάδια επί του εδάφους του δυτικού «δώρου» του 74. Όμως αν δεν το απαιτεί η Ευρώπη, εμείς έχουμε ήδη εσωτερικευμένους μηχανισμούς εξουσίας και αυτοεξευτελισμού. Ποιο άλλο κόμπλεξ, παρά ο μηχανισμός εξουσίας που θέλει τον ιθαγενή να μισά τον εαυτό του, οδηγά στη δουλοπρέπεια απέναντι στα σύμβολα (σημαία, ύμνο) του ελληνικού κράτους; Διότι η σχέση με τον ελληνικό εθνικισμό είναι εκφραστική των εσωτερικευμένων μηχανισμών εξουσίας που συνοδεύουν την «ελπίδα» για εκμοντερνισμό από τα έξω. Και η Ελλάδα εμφανίστηκε σε διάφορες φάσεις του 20ου αιώνα σαν μια κοινωνία που θα μας εκμοντέρνιζε, απελευθέρωνε, κ.λπ. Και φτάσαμε στο 74. Έχουμε εδώ τη βαθύτερη ουσία της εξουσίας – την καλλιέργεια της «επιθυμίας για υπακοή/υποταγή», της «ανάγκης για ανώτερους».

Το ευρύτερο πλαίσιο της συζήτησης για τον εκμοντερνισμό τίθεται συχνά σαν ανάγκη να δημιουργήσουμε θεσμούς της «κοινωνίας των πολιτών». Νομίζω ότι συχνά το πρόβλημα είναι ότι μέσα στην ιεραρχική σχέση που φτιάχνουμε με τους δυτικούς, έχουμε την τάση (γιατί ακριβώς τοποθετούμε τον εαυτό μας στη θέση του ημιβάρβαρου που χρειάζεται εκπολιτισμό) να υποτιμούμε το τι συμβαίνει γύρω μας. Και υποτιμούμε έτσι την καθημερινότητα, την κυπριακότητά μας, την ανατολή μέσα μας, την αφρική μας. Βρήκα τον περασμένο μήνα σε μια θέση που με ένταξε σε μια ιθαγενή παράδοση αντίστασης στην εξουσία και διεκδίκησης μιας άλλης μορφής «κοινωνίας των πολιτών», η οποία συνήθως αγνοείται. Ήρθε ο γιος μου σπίτι με αυτόν τον αγγλικό ρυθμό/τραγουδάκι που μεταγλώττισαν οι εθνικόφρονες μας για τον «αγώνα» τους: «Ήταν πρώτη Απριλίου... κ.λπ.». Εγώ νιώθω ότι το τραγούδι είναι ανόητη προπαγάνδα και η ίδια η επέτειος παραπλανητική. Θα μπορούσε βέβαια να πει κάποιος ότι ένα τραγουδάκι είναι - και τι έγινε; Γιατί όμως δεν υπάρχει στα σχολεία και ένα τραγούδι για τις απεργίες του 48 η για τον Καβάζογλου; Αν ήταν να ονομάσουμε κάτι «απελευθερωτικό αγώνα» θα έπρεπε να ξεκινούσαμε από το 1944 – και οι πρώτοι νεκροί ήταν αυτοί που σκοτώθηκαν στο Λευκόνοικο τον Μάρτη του 45. Αλλά αυτοί δεν μνημονεύονται γιατί ήταν Αριστεροί. Είναι όμως αυτό ένα τοπικό σύνδρομο ή μήπως είναι αποτέλεσμα της δυτικής πολιτικής; Ποιες γεωπολιτικές δυνάμεις στήριξαν τον Γρίβα και στηρίζουν μέχρι σήμερα αυτούς που πάνε στα παναύρα/μνημόσυνα; Άφησα να τελειώσει το σχολικό παναύρι και μετά εξήγησα στον μισή ότι ο Διγενής ήταν ένας τύπος της εποχής του Ρόμπιν Χρυόντ, αλλά ο

προεορου της Βενεζουέλας, είχε τα κλασικά χαρακτηριστικά του πραξικοπήματος made in USA των δεκαετιών του 60 και 70, αλλά είχε και στοιχεία από τις θεαματικές «ανατροπές» της προηγούμενης δεκαετίας – όπως την ανατροπή του Μιλόσεβιτς. Έτσι οικοδομήθηκε μια ευρεία συμμαχία κάτω από την ηγεσία της ολιγαρχίας, με ιδεολογική φόρμα την «κοινωνία των πολιτών». Και οι κινητοποιήσεις αυτής της «κοινωνίας των πολιτών» έφτασαν στις 11 Απριλίου στο σημείο μηδέν. Η γενική απεργία που κηρύχθηκε δεν φαινόταν να έχει την απήχηση που ελπίζετο και τότε η... σία της αντιπολίτευσης έκανε το αναμενόμενο για την λατινοαμερικάνικη παράδοση – κάλεσε ανοικτά τον στρατό να επέμβει! Και για να ευκολυνθεί η διαδικα-

Διγενής στον οποίο αναφερόταν το τραγούδι ήταν ένας άνθρωπος που έκανε «μεγάλο κακό» – και ότι γενικά το σχολείο δεν διδάσκει μόνο χρήσιμα ή σωστά πράγματα. Καθώς προσπαθούσα να βρω έννοιες και λέξεις για να καταλάβει ο μιτσής ένιωση ότι συμμετείχα σε μια παράδοση αντίστασης στην εξουσία μέσα από την καθημερινότητα – είναι η παράδοση των Αριστερών που εξηγούσαν στα παιδιά τους την άλλη ιστορία... Έτσι μεγάλωσα ξέροντας ότι ο Σάββας Μενουίκου όχι μόνο δεν ήταν προδότης, αλλά ήταν ένας μάρτυρας του «έθνους της Αριστεράς». Αυτή είναι

και η ιστορία της αντίστασης της κυπριακής γλώσσας. Καθώς προσπαθούσα να εξηγήσω στο γιο μου τη διαφορά ανάμεσα στον Διγενή και τον Γρίβα, τον μύθο και το έγκλημα, η σκιά της Παλαιστίνης πλανιόταν από πάνω μας όπως ένα μελαγχολικό σύννεφο. Και η Ευρώπη, που στην Γιουγκοσλαβία έφτασε μέχρι και την ένοπλη επέμβαση για τα «ανθρωπιστικά ιδεώδη», εδώ σκέφτεται ακόμα αν θα επιβάλει εμπορικές κυρώσεις στο Ισραήλ.

Και ας μην κρυβόμαστε πίσω από τον μύθο για την αμερικανική υπερδύναμη. Η Μέση Ανατολή έχει επιβεβαιώσει ότι δεν υπάρχει ηγεμόνας στο παγκόσμιο σύστημα σήμερα – υπάρχουν συμμαχίες πόλων/μεγάλων δυνάμεων για τα συμφέροντά τους. Και συχνά οι ιδέες/αρχές της Αριστεράς χρησιμοποιούνται για τη μεγάλη σκακιέρα της εξουσίας. Διαφορετικά ας δηλώσουν οι Παλαιστίνιοι «αλβανόφωνοι κοσσοβαροί» να δούμε αν θα βομβαρδιστεί το Τελ Αβίβ.

Η είδηση που με μάγεψε αυτό το μήνα ήταν η ανατροπή του πραξικοπήματος στην Βενεζουέλα. Βλέποντας τα αδιέξοδα στη Μέση Ανατολή και τη διακοπή της παροχής πετρελαίου από το Ιράκ, φαίνεται ότι οι αμερικανοί επιτάχυναν τα σχέδια με στόχο τον έλεγχο των πετρελαίων της Βενεζουέλας, η οποία από το 1998 φαίνεται να αυτονομείται από τις επιλογές τους. Το σχέδιο ανατροπής του Chavez, του

σία εφαρμόστηκε το γιουγκοσλαβικό κόλπο - μια συγκέντρωση της αντιπολίτευσης ξεκίνησε ουσιαστικά το πραξικόπημα από τον δρόμο με επίθεση ενάντια στο προεδρικό μέγαρο ενώ τα ντόπια και τα ξένα ΜΜΕ (όπως το ισπανόφωνο CNN) κάλυπταν και καθοδηγούσαν τα γεγονότα. Η δικαιολογία του στρατού για να επέμβει ήταν οι πυροβολισμοί που άρχισαν να πέφτουν ξαφνικά. «Σφαγή» ειπώθηκε και έτσι ο στρατός είχε την ευκαιρία να κάμει πραξικόπημα για να εμποδίσει «την καταπίεση του λαού»- παρά το γεγονός ότι πολλά θύματα ήταν οπαδοί του Chavez που έτρεξαν να υπερασπιστούν το προεδρικό. Και τότε η παλιά τάξη επανήλθε. Ο επικεφαλής του συνδέσμου επιχειρηματιών ανάλαβε πρόεδρος, κατήργησε τα πάντα [βουλή, σύνταγμα κ.λπ.] και ανακοίνωσε ότι θα έκανε εκλογές σε ένα χρόνο.

Τότε ξαφνικά εμφανίστηκε στο προσκήνιο ένα «άλλος λαός», μια άλλη «κοινωνία των πολιτών», που δεν την κάλυπταν τα ΜΜΕ. Ξεσηκώθηκαν οι παραγκουπόλεις και το Σάββατο το βράδυ οι εξεγέρσεις στις φτωχογειτονιές είχαν κερδίσει την μάχη και είχαν περικυκλώσει το προεδρικό. Το πραξικόπημα ανατράπηκε. Όπως είπα και σε ένα φίλο μου κάνοντας παραλληλισμό με το δικό μας 74 – «αυτή τη φορά νίκησε η Πάφος».

Έχει ακόμα άραγε κάτι να μας πει η Παλαιστίνη και η Βενεζουέλα καθώς ονειρευόμαστε τους εαυτούς μας Βερολινέζους και Παριζιάνους; Είναι ή δεν είναι το δικό μας 68 το γεγονός ότι εκείνο τον χρόνο, των χιπιδων και των γενικών απεργιών, εμείς, οι ιθαγενείς δακκατω στην Μεσόγειο, κάναμε την επίσημη στροφή στην ανεξαρτησία με ψήφο για το Εφικτό; Θα κλείσω με μια μικρή λεπτομέρεια από την εξέγερση στην Βενεζουέλα: η «κοινωνία των πολιτών» των φτωχογειτονιών δεν έλεγχε κανένα ΜΜΕ – συντονίστηκε μέσω φορητών τηλεφώνων. Ιδού λοιπόν που ο τρίτος κόσμος μπορεί να δημιουργήσει νέες χρήσεις για την προηγμένη τεχνολογία. ■

Το πνεύμα της Εξέγερσης και η «βούληση για Υποταγή»

Του Σάββα Μενοίκου

«Υπάρχει μόνο ένα πράγμα που είναι χειρότερο από την επιθυμία κάποιου να διατάζει, και αυτό είναι η βούληση για υποταγή.»

William Kingdom Clifford

Στην πρωτομαγιάτικη διαδήλωση/συγκέντρωση στη Λεμεσό υπήρχε ένα τραπεζάκι παρέμβασης από τον «Αναρχικό Πυρήνα Κύπρου». Ανάμεσα στα διάφορα κείμενα και εκδόσεις υπήρχε και μια μικρή μπροσουρά που αναφερόταν στα γεγονότα της 18ης Απριλίου έξω από το σπίτι του ισραηλινού πρέσβη. Είναι ένα κείμενο που εκφράζει με γοητευτικό τρόπο το «δικαίωμα της οργής» που γεννά την εξέγερση, την ιντιφάδα, σαν στάση ζωής: «Ναι οι αναρχικοί ήταν παρόντες. Και ήταν οργισμένοι και αγακτισμένοι. Για τις σφαγές τις εκτελέσεις, τον καθημερινό εξευτελισμό της αξιοπρέπειας των αγωνιζόμενων Παλαιστίνων... Ο θυμός και η οργή μας δεν είναι απλώς επιδερμικές τοποθετήσεις, είτε για εξαγορά ψήφων, είτε για προσωπική προβολή, αλλά στάση ζωής...»

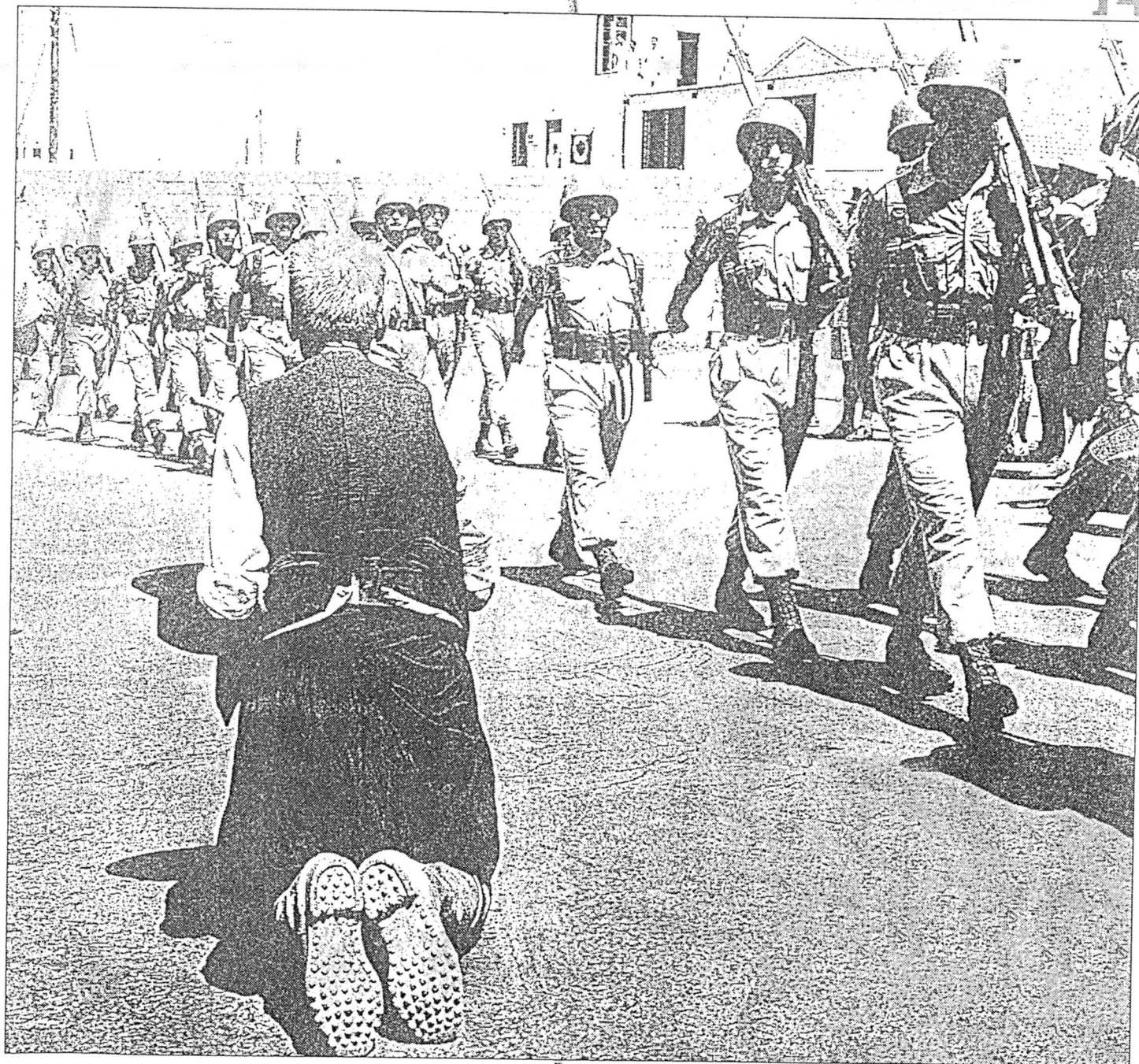
Μου έκαμε εντύπωση το γεγονός ότι καμία εφημερίδα δεν το δημοσίευσε – ούτε καν αποσπάσματα. Μέσα στις τόσες σελίδες αερολογίας δεν βρέθηκε λοιπόν ούτε ένας μικρός χώρος να δημοσιευτεί η άποψη μιας πολιτικής ομάδας η οποία έγινε ο στόχος επιθέσεων από την αστυνομία αλλά και από μερίδα των ΜΜΕ; Η σύλληψη μάλιστα ενός μέλους της ομάδας συνοδεύτηκε από τη δαιμονοποίηση που επιφυλάσσουν τα ΜΜΕ, σαν μηχανισμοί αστυνόμευσης, για τους διαφορετικούς: έτσι μια σφαιρα-κειμήλιο θεωρήθηκε «εκρηκτικός μηχανισμός» ενώ ένας δίσκος πανκ μεταμορφώθηκε σε «σατανιστικό στοιχείο». Είναι βέβαια και θέμα επιπέδου αλλά είναι και έκφραση του τρόπου που λειτουργεί η εξουσία σαν κοινωνική σχέση. Σκέφτηκα να δημοσιεύσω στον χώρο αυτής της στήλης τη λογοκρινόμενη ανακοίνωση, αλλά ήρθε μετά και το θέμα με το βιβλίο της ιστορίας για την επαναστατικότητα της ΕΟΚΑ και αποφάσισα να το διευρύνω το θέμα – να «παιξω» με τους δυο κόσμους που είναι πιθανοί για τον άνθρωπο σύμφωνα με τον Κάμυ στον «Εξεγερμένο Άνθρωπο»: τον κόσμο του ιερού, της πίστης και

τον κόσμο της εξέγερσης – ένα κόσμο όπου τα ζητήματα και οι απαντήσεις τίθενται με ανθρώπινους όρους, με το τι μπορεί και το τι πρέπει να κάνει ο άνθρωπος.

Ο κόσμος του ιερού είναι ο κόσμος της εξουσίας. Σε αυτόν το κόσμο η πίστη στο ιερό μεταφράζεται σε «βούληση για υποταγή». Υπάρχει μια φωτογραφία που εκφράζει με μοναδική σαφήνεια τη δουλοπρέπεια που συνεπάγεται αυτή «η βούληση για υποταγή». Και είναι και μια καλή εισαγωγή στην κυπριακή ιστορία αφού το κεντρικό μας θέμα θα είναι η ιστορική σημασία της ΕΟΚΑ. Η φωτογραφία είναι από την άφιξη της ΕΛΔΥΚ στην Κύπρο το 1959. Ακριβώς δηλαδή μετά την «εξέγερση» του 55-59. Το κεντρικό σημείο της φωτογραφίας είναι ένας γέρος βρακάς ο οποίος γονατίζει μπροστά

στους νεαρούς φαντάρους από την Ελλάδα. Οι γέροι στην Κύπρο δεν γονατίζουν μπροστά σε ανθρώπους. Ιδιαίτερα σε μια πατριαρχική κοινωνία, όπως τότε, ο άντρας-γέρος-παππούς ήταν σύμβολο σεβασμού και εξουσίας. Ο γέρος γονατίζει μόνο μπροστά στο ιερό: το Θεό και τα σύμβολα του, όπως την εικόνα στην εκκλησία. Και θα μπορούσε να πει κάποιος ότι στον φαντασιακό του κόσμο, ο γέρος δεν γονατίζει μπροστά σε 18χρο-νους φαντάρους, αλλά στη μυθική Ελλάδα. Η μυθική Ελλάδα όμως δεν υπήρχε, δεν είχε υπάρξει ποτέ πέρα από «τα ψεύτικα τα λόγια τα μεγάλα». Ιδιαίτερα η Ελλάδα του 1959 ήταν μια πλήρως εξαρτώμενη κοινωνία μετά τη στρατιωτική επέμβαση των δυτικών την περίοδο 1944-49. Ακόμα και αν αυτοί οι νεαροί φαντάροι καταλάβαιναν, έστω και κατά το ελάχιστο, το φαντασιακό κόσμο του γέρου, το μόνο που θα μπορούσαν να νιώσουν ήταν οίκτο για την κατάσταση του – ήταν ένας ιθαγενής που ξέπεσε από «τον κορμό του ελληνισμού» και εκλιπαρούσε σωτηρία γονατιστός. Η εξουσία συνεπάγεται μια σχέση «ανώτερου-κατώτερου» η οποία κτίζεται πάνω σε μια σειρά από αυταπάτες/ψεύτικες αναπαραστάσεις που εμφανίζονται σαν το ιερό, και κάνουν τον κατώτερο να γονατίζει και να υποτάσσεται μόνος του.

Παλιά η εξουσία ήταν θέμα μεταφυσικό λέει ο Κάμυ – στον παραδοσιακό κόσμο όπου κυριαρχούσε η θρησκεία δεν υπήρχε χώρος για αμφισβήτηση. Σε εκείνο τον κόσμο το να γονατίζει κάποιος μπροστά σε κάποιον «ανώτερο», που εκπροσωπούσε το ιερό, δεν ήταν ντροπή. Η ιεραρχική σχέση ήταν βαθιά

εμπεδωμένη και η «βούληση για υποταγή» ήταν μέρος ενός κόσμου που αντιλαμβανόταν το σύμπαν σαν μια μεγάλη ιεραρχική κλίμακα με ανώτερους και κατώτερους με βάση τη σχέση τους με το ιερό. Αυτός ο κόσμος πολιτιστικά έχει καταρρεύσει τον 20ο αιώνα. Ζούμε, κατά τον Κάμυ, σε ένα «κόσμο χωρίς ιερό» όπου η εξέγερση είναι μέρος της συλλογικής μας ταυτότητας: «Η αλληλεγγύη των ανθρώπων βασίζεται στην εξέγερση και η εξέγερση με τη σειρά της μπορεί να βρει τη δικαιολόγηση της μόνο σε αυτή την αλληλεγγύη». Μετά την κρίση του ιερού, η συγκρότηση της εξουσίας σήμερα γίνεται με μεταμοντέρνα αποσπάσματα και με «ενσωμάτωση» στο θέαμα.

Το θέμα που προέκυψε με το απόσπασμα για την ΕΟΚΑ στο βιβλίο ιστορίας για τα λύκεια είναι εκφραστικό 2 πραγμάτων:

το πώς η εξουσία δακάτω λειτουργεί ακόμα σε αρκετούς τομείς «παραδοσιακά» (θέλει δηλαδή το σχολείο, και το μάθημα της ιστορίας στην προκειμένη περίπτωση, να λειτουργεί σαν άσκηση προσευχής και όχι σκέψης) αλλά είναι και αποκαλυπτικό μιας ευρύτερης αντίφασης στη νεότερή μας ιστορία – η υποτιθέμενη στιγμή της «ιστορικής μας εξέγερσης», το 55-59, ήταν ουσιαστικά ένα ημιτελές βήμα το οποίο σηματοδοτούσε περισσότερο μια αναδόμηση παρά μια αμφισβήτηση της εξουσίας. Ας δούμε όμως πρώτα τι λέει το επίμαχο απόσπασμα:

«Την εποχή που ο τρίτος κόσμος συγκλονιζόταν από ριζοσπαστικά αντιαποικιακά κινήματα που έδιναν προτεραιότητα όχι μόνο στην εθνική απελευθέρωση αλλά και στην κοινωνική

Τα Υπόλοιπα

Του Σάββα Μενοϊόκο

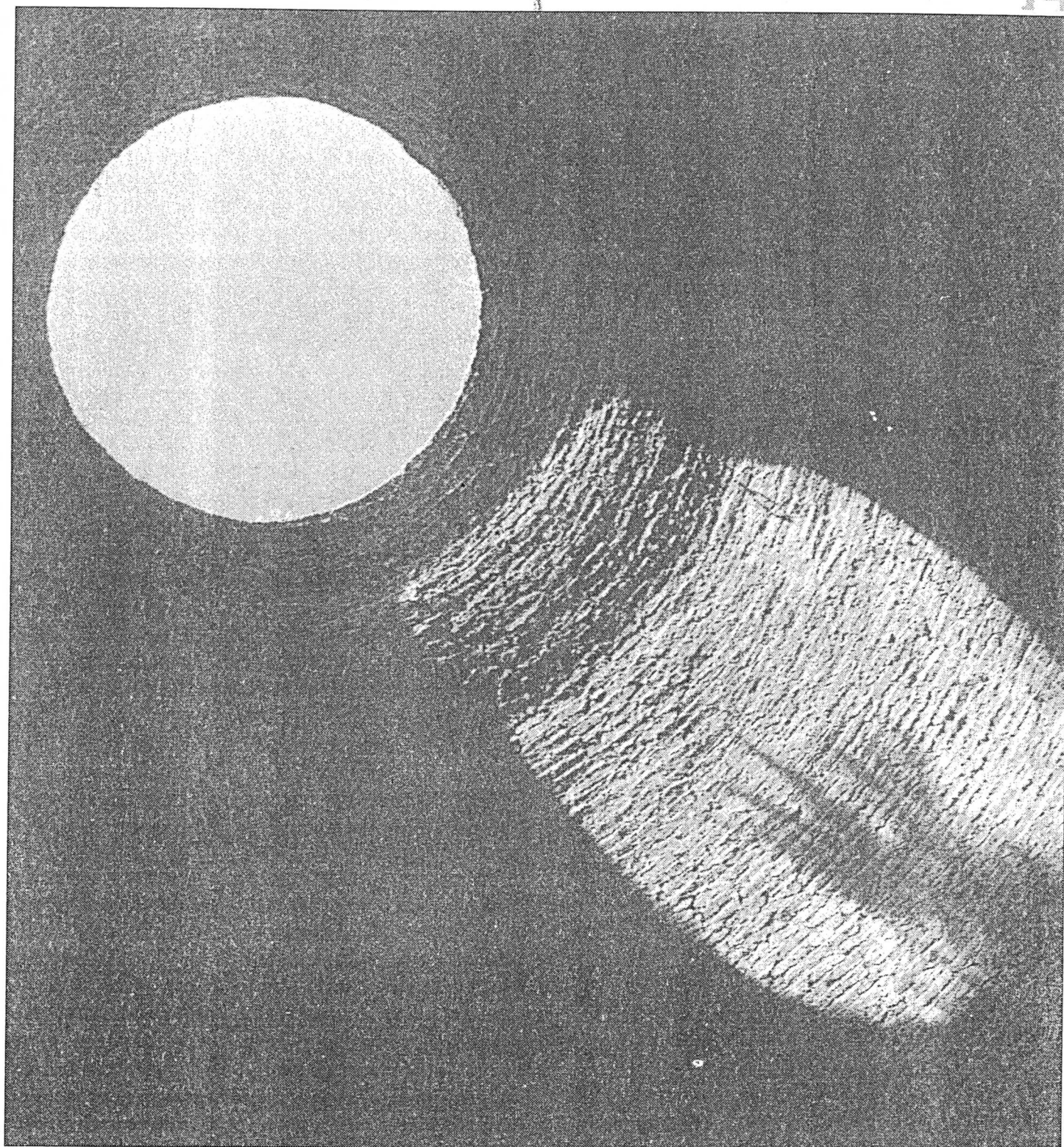
Καθώς πλανιόμουν αναποφάσιτος για το πώς να κλείσω αυτό το 9μηνο θκιάνεμα, είδα μια μικρή είδηση για τη διάσκεψη του ΟΗΕ για την πείνα και ένιωσα ότι ήταν το κατάλληλο πλαίσιο για το τέλος αυτής της παρέμβασης. Η είδηση έλεγε ότι οι ΗΠΑ διαφώνησαν με την αναγνώριση «δικαιώματος στην τροφή». Χαμογέλασα ειρωνικά: «κοιτά να δεις που η σοβιετική ένωση τώρα δικαιώνεται» σκέφτηκα. Θα πρέπει να θυμάστε εκείνους τους κακόμοιρους, τους ηλικιωμένους σοβιετικούς γραφειοκράτες που προσπαθούσαν να αντιπαραβάλουν στη «δυτική προπαγάνδα» για τα ανθρώπινα δικαιώματα, αυτό που οι ίδιοι ονόμαζαν «κοινωνικά δικαιώματα». Τότε ακουγόταν σαν φτηνή δικαιολογία της σοβιετικής γραφειοκρατίας. 13 χρόνια μετά όμως; Οι Αμερικανοί φωνάζουν ακόμα για το δικαίωμα στην «ελεύθερη έκφραση», αλλά το δικαίωμα στην «τροφή» (για να ζήσεις δηλαδή) το θεωρούν περιττό. Όσοι πεινούν κάπου θα φταίνε, λέει ο κυρίαρχος λόγος. Είναι οι υπόλοιποι που δεν χωράνε στο πλαίσιο/μοντέλο της κοινωνίας που βασίζεται στην αγορά. Αυτή είναι η λογική της δημοκρατίας των μεσαίων τάξεων. Και αν μετά το 1945, κάτω από το φόβο της επέκτασης της «γοπτείας του κομμουνισμού», τα όρια της κοινωνίας επεκτάθηκαν, σήμερα, μετά τη συντηρητική αντεπανάσταση, έχουμε επιστρέψει και πάλι στην καταδίκη μερίδων του πληθυσμού σαν πλεονάσματος, σαν υπόλοιπων. Και στο εσωτερικό των δυτικών κοινωνιών αλλά ιδιαίτερα στο παγκόσμιο σύστημα.

Σαν αναλυτική έννοια το «υπόλοιπο» προσδιορίζει αυτό που «περισσεύει» – όπως στη μαθηματική πράξη της διαίρεσης. Η πρώτη φορά που συνάντησα την έννοια του «υπόλοιπου» ήταν στη δουλειά του Τ. Κιηη για τη δομή των επιστημονικών επαναστάσεων. Η βασική θέση του Κιηη είναι ότι η επιστήμη βασίζεται σε «μοντέλα αλήθειας» (paradigms) τα οποία προσφέρουν λύσεις/απαντήσεις σε μια σειρά ερωτημάτων/προβλημάτων. Το βασικό κριτήριο ωστόσο για την επικράτηση ενός paradigm δεν είναι κατ' ανάγκη η χρησιμότητα του όσο (όπως θα λέγαμε στην πολιτική) η «ηγμονική του θεομοθέτηση» - το ότι γίνεται αποδεκτό και επιβάλλεται/προωθείται από την «επιστημονική κοινότητα» - αυτούς δηλαδή που έχουν την εξουσία να καθορίζουν «την αλήθεια» σε κάθε εποχή. Κανένα μοντέλο ωστόσο δεν καλύπτει ούτε απαντά σε όλα τα ερωτήματα τα οποία τίθενται. Αυτά που δεν μπορούν να απαντηθούν περιθωριοποιούνται και αντιμετωπίζονται σαν «ανωμαλίες»/υπόλοιπα. Όταν αυτές οι «ανωμαλίες» όμως φτάσουν στο σημείο να

ξεφύγουν από το περιθώριο και να μετατραπούν σε «κρίση» τότε έχουμε μια «επιστημονική επανάσταση».

Το υπόλοιπο δεν είναι το ίδιο με το λογοκρινόμενο ή το απαγορευμένο. Το απαγορευμένο είναι ο αντίπαλος του κυρίαρχου συστήματος και εκφράζει μια άλλη λογική, μια άλλη ιδεολογία. Το υπόλοιπο, αντίθετα, είναι αυτό που περισσεύει από ένα «καθεστώς αλήθειας» - είναι μια πραγματικότητα που δεν χωράει στα πλαίσια του κόσμου όπως τον καθορίζει η εξουσία, αλλά από μόνο του δεν εκφράζει/εκπροσωπεί μια άλλη ιδεολογία/αντίληψη. Η κατάσταση στην Παλαιστίνη είναι χαρακτηριστική. Οι Παλαιστίνιοι είναι σήμερα ένας λαός που περισσεύει, ένα υπόλοιπο. Αν δεν υπήρχαν οι Παλαιστίνιοι λέει, λ.χ., η ισραηλιτική προπαγάνδα δεν θα υπήρχαν αραβοϊσραηλινά προβλήματα. Και για τα συντηρητικά αραβικά καθεστώτα η λογική είναι παραπλήσια. Για δεκαετίες το Παλαιστινιακό υπήρξε πηγή ριζοσπαστικοποίησης των αραβικών μαζών. Αν δεν υπήρχε αυτός ο «περιττός πληθυσμός», αυτό το υπόλοιπο, τότε η συμμαχία των σείκιδων, που τους συμφέρει να ζουν στο μεσαίωνα με την, κατά αλλά νεωτερική, Δύση θα ήταν πιο σταθερή και θα αντιμετώπιζονταν πιο εύκολα οι επαναστάτες. Και για χρόνια το Ισραήλ υποστήριζε ότι οι Παλαιστίνιοι θα έπρεπε να απορροφηθούν από τα άλλα αραβικά κράτη. Όμως τι είναι οι Εβραίοι; Δεν ήταν και αυτοί ο περιττός/υπόλοιπος πληθυσμός των ευρωπαϊκών εθνικισμών; Ο περιττός πληθυσμός της Ευρώπης «εξαγεται» λοιπόν και φτιάχνει ένα κράτος που παράγει μια νέα «ανωμαλία»/υπόλοιπο. Σε ένα ενιαίο σύστημα το υπόλοιπο κυκλοφορεί και μεταμορφώνεται – το χτεσινό υπόλοιπο μπορεί να ενταχθεί και να γίνει από θύμα, δήμιος ενός νέου υπόλοιπου.

Η εμπειρία των Κυπρίων είναι εκφραστική του πώς ένα υπόλοιπο μπορεί να μεταλλαχτεί στη σχέση του με την εξουσία: μεταμορφώθηκαν από δουλοπρεπείς σε εξεγερμένους ιθαγενείς και τώρα, η πλειοψηφία μας τουλάχιστον, φαίνεται να αναζητά ένα ρόλο στο πλευρό των πρώην αφεντικών μας. Σαν πληθυσμός εμείς οι Κύπριοι είμαστε ένα υπόλοιπο σε ένα πανάκριβο οικόπεδο από το τέλος του 19ου αιώνα, όταν η σημασία της Κύπρου σαν γεωστρατηγικού χώρου στο παγκόσμιο σύστημα ανέβηκε κατακόρυφα. Όσο οι ιθαγενείς θαύμαζαν τα έργα της αυτοκρατορίας (μέχρι τη δεκαετία του 1930), αυτός ο «υπόλοιπος πληθυσμός» δεν απασχολούσε ιδιαίτερα τους αποικιοκράτες οι οποίοι τον θεωρούσαν λίγο πολύ σαν ένα ευγενή και υπό εκπολιτισμό βάρβαρο. Από το 1940

και μετά όμως αυτό το υπόλοιπο μεταλλάχτηκε σε εξεγερμένο ιθαγενή – και αυτή η εξέγερση από το 1945 μέχρι το 1975 υπήρξε μια ουσιαστική στιγμή στην αντιπαράθεση των αφροασιατικών κινήματων με τη δυτική αποικιοκρατία και το συνακόλουθο ιμπεριαλισμό. Αν δεν υπήρχαμε τότε σαν Κύπριοι, αν μας αφομοίωναν και πολιτικά η Ελλάδα και η Τουρκία (και αν εξαφανιζόταν και κάθε πολιτιστικό υπόλοιπο κυπριακότητας), η Δύση θα ήταν ιδιαίτερα ευχαριστημένη. Σήμερα έχουμε και πάλι μια στροφή στη

δουλοπρέπεια της πριν-το-1930 περιόδου με την Ευρώπη να είναι ο πολιτισμός τον οποίο πρέπει να μιμηθούμε. Είμαστε τώρα ένα «υπό ένταξη» υπόλοιπο.

Το υπόλοιπο μπορεί να μην κουβαλάει μια ιδεολογική θέση αλλά είναι αποκαλυπτικό του πώς λειτουργεί η εξουσία σαν σύστημα ελέγχων και αποκλεισμών. Ας πάρουμε λ.χ. τους μετανάστες που μετατρέπονται σε κεντρικό σημείο αναφοράς στην Ευρώπη μετά τις τελευταίες εκλογές που έχουν φέρει όχι μόνο την κεντροδεξιά

στην εξουσία αλλά έχουν αναδείξει και μια νέα ακροδεξιά. Αν, λέει το επιχείρημα της ηγεμονικής σκέψης, δεν υπήρχαν οι μετανάστες τότε η Ευρώπη του κοινωνικού κράτους δεν θα είχε τις ανησυχίες για τα «κόστα»/έξοδα αλλά και για την τάξη/ασφάλειά της. Είναι όμως τυχαίοι οι «μετανάστες» και η προβληματική γύρω από τη θέση τους; Όσον και αν ήταν μια «αντίδραση αξιοπρέπειας» η κινητοποίηση των Γάλλων στους δρόμους ενάντια στο Λε Πεν, εντούτοις τα εκλογικά αποτελέσματα κατέγραψαν μια ευρωπαϊκή πραγματικότητα: το 18 % που συσπειρώθηκε γύρω από την ακροδεξιά στην Γαλλία δεν είναι μόνο του – αντίστοιχα ποσοστά υπάρχουν στην Αυστρία, στην Ιταλία, τη Νορβηγία, τη Δανία, την Ολλανδία. Και αυτά δεν είναι αποτελέσματα μόνο της οικονομικής κρίσης – στο κάτω-κάτω η Ολλανδία θεωρείται οικονομικά επιτυχημένη. Η αναζήτηση των πηγών της «αναβίωσης της ακροδεξιάς» παραγωγίζει νομίζω την ιστορική πραγματικότητα. Η Ευρώπη δεν προήλθε από μια παρθενογένεση το 68. Δεν είναι αυτή η ήπειρος που μέχρι το 1960 είχε ακόμα αποικίες ανά τον κόσμο; Δεν είναι τα πλούτη της Ευρώπης σπληνιμένα ιστορικά στην εκμετάλλευση του πλανήτη; Δεν βρήκε ο ναζισμός στήριξη σε πλατιές μάζες αυτής της ηπείρου που είχαν γαλουχηθεί με τις αξίες της ευρωπαϊκής ανωτερότητας; Αν σήμερα επανεμφανίζονται ιδέες και τάσεις οι οποίες βλέπουν την Ευρώπη να «απειλείται» από τους φτωχούς μετανάστες, αν οι πολιτισμοί των «άλλων» φαίνονται «υπανάπτυκτοι», αυτά κτίζουν πάνω στο ευρωπαϊκό παρελθόν. Και αυτά πρέπει να τα βλέπουμε ακριβώς γιατί η Ευρώπη αναδεικνύεται πλέον σαν ο εναλλακτικός ηγεμονικός πόλος εξουσίας στο δυτικό κόσμο και ευρύτερα στο παγκόσμιο σύστημα. Τους τελευταίους μήνες οι Ευρωπαίοι όχι μόνο κέρδισαν δικαιοδοσίες από τους Αμερικανούς – στα Βαλκάνια, στο κέρασ της Αφρικής- αλλά κέρδισαν και μια θέση στο τραπέζι των συζητήσεων για το Μεσανατολικό. Ταυτόχρονα η Ευρώπη κινείται και προς την κατεύθυνση της δημιουργίας παγκόσμιων θεσμών (είτε πρόκειται για την οικολογία, είτε για το διεθνές δικαστήριο, είτε για μια σειρά από συνθήκες που θεσμοθετούν μια παγκόσμια κοινωνία) τους οποίους οι Αμερικανοί απορρίπτουν. Όμως καθώς οι Ευρωπαίοι προβάλλουν σαν η «σοσιαλδημοκρατική λύση» (και αναμένεται να δούμε πως θα διαμορφωθεί αυτή η λύση υπό κεντροδεξιά διαχείριση) στο παγκόσμιο, εξακολουθούν να θυμούνται επιλεκτικά το παρελθόν τους: έτσι από όλα τα καθεστώτα στην Αφρική είναι η Ζιμπάμπουε που βρίσκεται υπό κυρώσεις. Υπάρχει ένα μικρό υπόλοιπο εκεί – ο Μουγκάμπε εθνικοποιεί τη γη των λευκών κτηματιών (οι οποίοι λόγω αποικιοκρατίας ελέγχουν το μεγαλύτερο μέρος της εύφορης/καλλιεργήσιμης γης) και τη μοιράζει στους μαύρους ακτήμονες. Ο Μπλερ στο εσωτερικό της Αγγλίας υποστηρίζει με σθένος το δικαίωμα στη διαφορετικότητα – στην Ζιμπάμπουε όμως ο αντιρατσισμός του εξαφανίζεται. Σε μια εποχή που η εξουσία συγκροτείται με βάση τα αποσπάσματα, οι «γενικώς διαφορετικοί», όπως δείχνει η περίπτωση του γκέι ηγέτη της ακροδεξιάς στην Ολλανδία, είναι υπόλοιπα τα οποία μπορούν να ενταχθούν/αφομοιωθούν. Το υπόλοιπο που δεν μπορεί να ελεγχθεί είναι τα παράγωγα του παγκόσμιου συστήματος ανισοτήτων -

η συνεχόμενη μετανάστευση, η φτώχεια, η ανάγκη για το δικαίωμα στην τροφή.

Καθώς τα υπόλοιπα αυξάνονται και σε μερικές περιπτώσεις φαίνονται να φτάνουν σε σημείο "κρίσης", το παλιό ερώτημα «και τώρα τι να κάνουμε σύντροφοι;» γίνεται επίκαιρο. Υπάρχει μια «άλλη πραγματικότητα/ένας άλλος κόσμος» προς τον οποίο μπορούν να μεταλλαχθούν αυτά τα υπόλοιπα; Μπορούμε να μιλήσουμε για ένα άλλο σύστημα; Ο σοσιαλισμός, σαν το άλλο σύστημα κοινωνικής οργάνωσης και διαχείρισης της οικονομίας στην νεωτερικότητα, είχε μετατραπεί σε ανωμαλία μετά το 1989. Και επειδή ακριβώς παρθενογένεσις δεν γίνεται, «εκείνος ο σοσιαλισμός», του ανατολικού μπλοκ, θα είναι το παρελθόν του μέλλοντος. Διότι όποια γνώμη και αν έχει κανείς για τα πολιτικά καθεστώτα της δικτατορίας των ΚΚ, είναι αδύνατον η εμπειρία του σοσιαλισμού, σαν οικονομικού και κοινωνικού συστήματος για 40-70 χρόνια, να μην άφησε κάτι θετικό πίσω της έστω και σαν αρχική εμπειρία. Άλλωστε μια αύρα νοσταλγίας άρχισε να πλανιέται πάνω απ' αυτές τις κοινωνίες σχεδόν αμέσως μετά την καπιταλιστική παλινόρθωση. Αυτή την άνοιξη είχαμε μια δεύτερη επιστροφή της αριστεράς στην εξουσία στην ανατολική Ευρώπη. Τα αποτελέσματα στην Τσεχία μου έκαμαν ιδιαίτερη εντύπωση γιατί η νίκη των σοσιαλδημοκρατών επισκίαστηκε από την εντυπωσιακή άνοδο των κομμουνιστών οι οποίοι έφτασαν το 19%. Και αυτή η «επιστροφή» των κομμουνιστών είχε και τη μορφή μιας ήπιας του Χάβελ (τα κόμματα που υποστήριζε πήραν μόλις 14%), ο οποίος παρουσιαζόταν από τα δυτικά ΜΜΕ σαν ο «φιλόσοφος βασιλιάς» της ανατολικής Ευρώπης. Και έτσι μετά τον Βαλέσα και τον Γιέτσιν φαίνεται ότι ήρθε η ώρα της αλήθειας και για το κουλτουριάρικο σύμβολο της δουλοπρέπειας απέναντι στη Δύση. Μιας δουλοπρέπειας που επέτρεψε στις ελίτ της περιοχής να πραγματοποιήσουν μια από τις μεγαλύτερες κλοπές στην ιστορία σε βάρος του δημόσιου πλούτου, με δικαιολογία βέβαια τη δημοκρατία και την «ένταξη στην πολιτισμένη Ευρώπη».

Αλλά η ελπίδα δεν μπορεί να έλθει από το παρελθόν – όσο και αν το παρελθόν είναι απαραίτητο ιδιαίτερα για την αξιοπρέπεια εκείνων των λαών. Ένα άλλο υπόλοιπο που κουβαλά ελπίδες για τη συγκρότηση μιας άλλης προοπτικής είναι η δυναμική εμφάνιση της «αριστεράς των κινημάτων» που συνδέονται και με τα κινήματα ενάντια στην παγκοσμιοποίηση του κεφαλαίου. Αυτά τα κινήματα, ωστόσο, είναι ακόμα κινήματα με βάση τον πυρήνα του παγκόσμιου συστήματος. Το νέο θα αρχίσει να διαμορφώνεται όταν τα ευρωπαϊκά/αμερικανικά κινήματα πάρουν κάτι από τις εξεγέρσεις στην περιφέρεια που αυτό το μήνα εμφανίστηκαν σαν «υπόλοιπα ειδήσεων» από το Περού, το Νεπάλ, την Παλαιστίνη. Η σύνδεση αυτών των κινήματων με την παλαιστινιακή ιντιφάδα ήταν ίσως η πιο ελπιδοφόρα εξέλιξη των τελευταίων μηνών. Μαζί με τους 50,000 ισραηλινούς που αφήφησαν το κλίμα της υστερίας και βγήκαν στους δρόμους απαιτώντας να σταματήσει η κατοχή. Και τους στρατιώτες που αρνούνται να υπηρετήσουν σαν κατοχική δύναμη. Και αυτοί, υπόλοιπο είναι ακόμα. Και η «σύνθεση των υπόλοιπων» μπορεί να έρθει μόνο με τη δημιουργία ρημάτων στα τείχη του διαχωρισμού – και με την αναγνώριση ότι οι προνομιούχοι πρέπει να πάρουν ρίσκα.